

Podpora právnej dostupnosti
na slovensko-maďarskej hranici

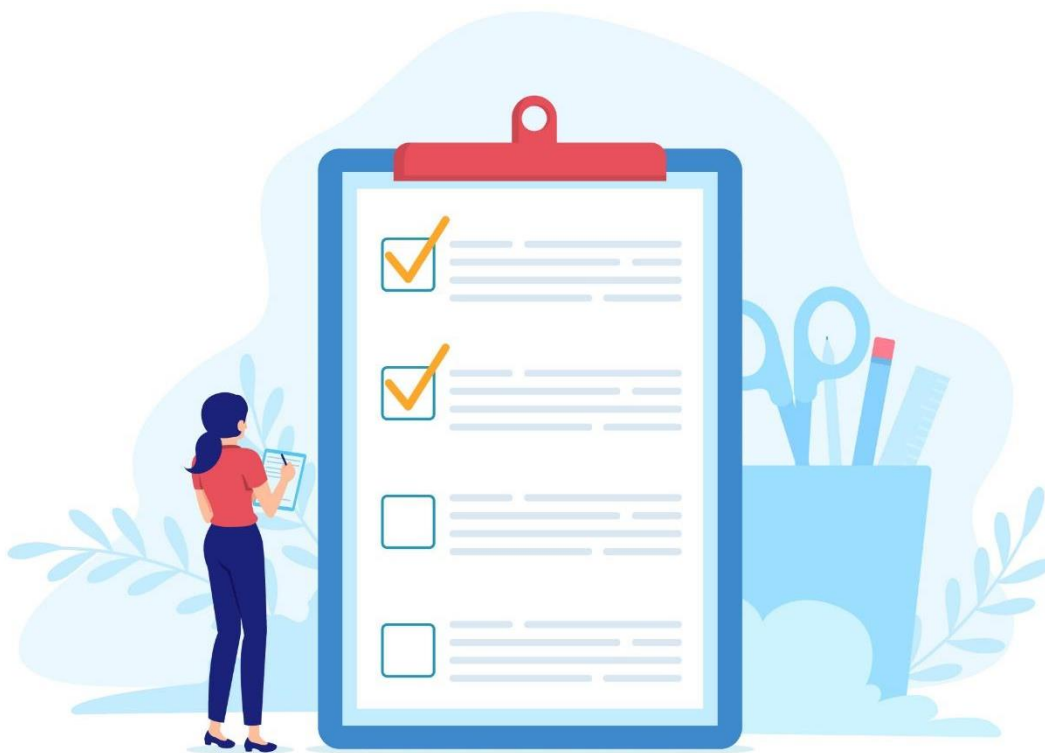

Monitorovanie prekážok

DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

SPRÁVA

21. júna 2024

Spolufinancovaný
Európskou úniou

#BuildingPartnership #InterregHUSK #EuropeanUnion
#crossbordercooperation #regionaldevelopment #ACCESS

access@cesci-net.eu; www.hu-sk.eu

Obsah

1	Úvod	3
	O projekte #ACCESS.....	3
	Monitorovanie prekážok	3
	Dotazníkový prieskum.....	3
2	Metodický prehľad	4
3	Opis celej vzorky	6
4	Výsledky prieskumu	8
	4.1 Cezhraničná mobilita v oblasti bývania	8
	Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu v mieste bydliska	8
	Prekážky mobility v oblasti bývania	11
	4.2 Cezhraničná nákupná mobilita	14
	Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na nákupnú mobilitu	14
	Prekážky mobility v súvislosti s nakupovaním	16
	4.3 Cezhraničná mobilita pracovnej sily	19
	Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu pracovnej sily	19
	Prekážky mobility pracovnej sily	21
	4.4 Cezhraničná vzdelávacia mobilita	23
	Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu vo vzdelávaní.....	23
	Prekážky vzdelávacej mobility	26
	4.5 Realizácia cezhraničných projektov.....	27
	Vzorový dotazník zameraný na realizáciu cezhraničných projektov	28
	Prekážky cezhraničných projektov	28
5	Zhrnutie výsledkov pokračovania projektu #ACCESS	32
6	Prílohy	34
	6.1 Dotazníky	34
	6.1.a Dotazník zameraný na mobilitu v mieste bydliska	34
	6.1.b Dotazník mobility zameraný na nakupovanie	38
	6.1.c Dotazník zameraný na mobilitu pracovnej sily	40
	6.1.d Dotazník zameraný na mobilitu vo vzdelávaní.....	41
	6.1.e Dotazník zameraný na realizáciu cezhraničných projektov	44
	6.2 Miesta priamych dopytov	46
	6.2.1 Letákové stránky (nakupovanie)	46
	6.2.2 CBRM (CBRM).....	47
	6.3 Vizualne prvky používané na propagáciu	48

1 Úvod

O projekte #ACCESS

Na spoločnej hranici medzi Maďarskom a Slovenskom sa vďaka vstupu do EÚ dosiahol hmatateľný pokrok v integrácii. Od roku 2004 sa nielenže významným spôsobom zvýšil zahraničný obchod medzi oboma krajinami, ktorý v roku 2022 dosiahol rekordnú úroveň 17 miliárd eur, nielenže sa zvýšil počet cestných hraničných priechodov otvorených 24 hodín denne (zo 6 pred zmenou režimu na takmer 40), ale takisto aj cezhraničné dochádzanie za prácou ovplyvňuje desaťtisíce obyvateľov pohraničného regiónu, pričom viac ako 1 000 slovenských študentov navštevuje maďarské školy a takmer 20 000 slovenských občanov v súčasnosti už žije v Maďarsku. V bratislavskej a košickej oblasti vznikli cezhraničné mestské štvrte podobné tým v západnej Európe a nákupná turistika sa od otvorenia schengenského priestoru v decembri 2007 stala súčasťou každodenného života obyvateľov: približne 75 % obratu niektorých maďarských cezhraničných nákupných centier tvoria slovenskí zákazníci.

Všetky tieto javy podčiarkujú význam strategického projektu **"Podpora legálnej dostupnosti na slovensko-maďarskej hranici" (#ACCESS)**. Projekt bude trvať od 1. mája 2023 do 30. apríla 2029 a jeho dvaja realizátori, Stredoeurópske služby pre cezhraničné iniciatívy (CESCI) so sídlom v Budapešti (Budapest) a CESCI Carpathia so sídlom v Košiciach, si kladú za cieľ identifikovať a odstrániť čo najviac právnych a administratívnych prekážok, ktoré sťažujú pohyb po hraniciach a život obyvateľov pohraničných oblastí.

Monitorovanie prekážok

Prvá fáza projektu je založená na "monitorovaní prekážok", ktoré bude zahŕňať systematický zber prekážok, s ktorými sa stretávajú občania žijúci pozdĺž hranice. Na získanie potrebných údajov sa použije dotazníkový prieskum, rozhovory, online asistenčná služba a workshopy územných referenčných skupín v cezhraničných mestských oblastiach. Právne pozadie sa identifikuje prostredníctvom rozhovorov s príslušnými orgánmi a analýzou príslušných právnych predpisov.

Dotazníkový prieskum

Aby projekt #ACCESS dosiahol svoj cieľ, ktorým je podpora maďarsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce, je potrebné identifikovať právne a administratívne problémy, s ktorými sa ľudia žijúci v pohraničí stretávajú pri svojich cezhraničných aktivitách. Dotazníkový prieskum bol obzvlášť dôležitou súčasťou tejto prieskumnej práce a zberu údajov, pretože bol priamym kanálom nielen na získanie prehľadu rozhodujúcich činiteľov alebo rôznych záujmových skupín, ale aj na oslovenie oveľa širšieho publika a poskytol možnosť vyjadriť vlastné názory.

Hlavné ciele prieskumu:

- komplexné posúdenie geografickej a časovej štruktúry cezhraničných aktivít;
- identifikácia právnych a administratívnych prekážok, ktoré sa vyskytujú pri cezhraničných činnostiach;
- posúdenie množstva, hĺbky a povahy právnych a administratívnych prekážok, ktoré sa vyskytujú pri cezhraničných činnostiach.

2 Metodický prehľad

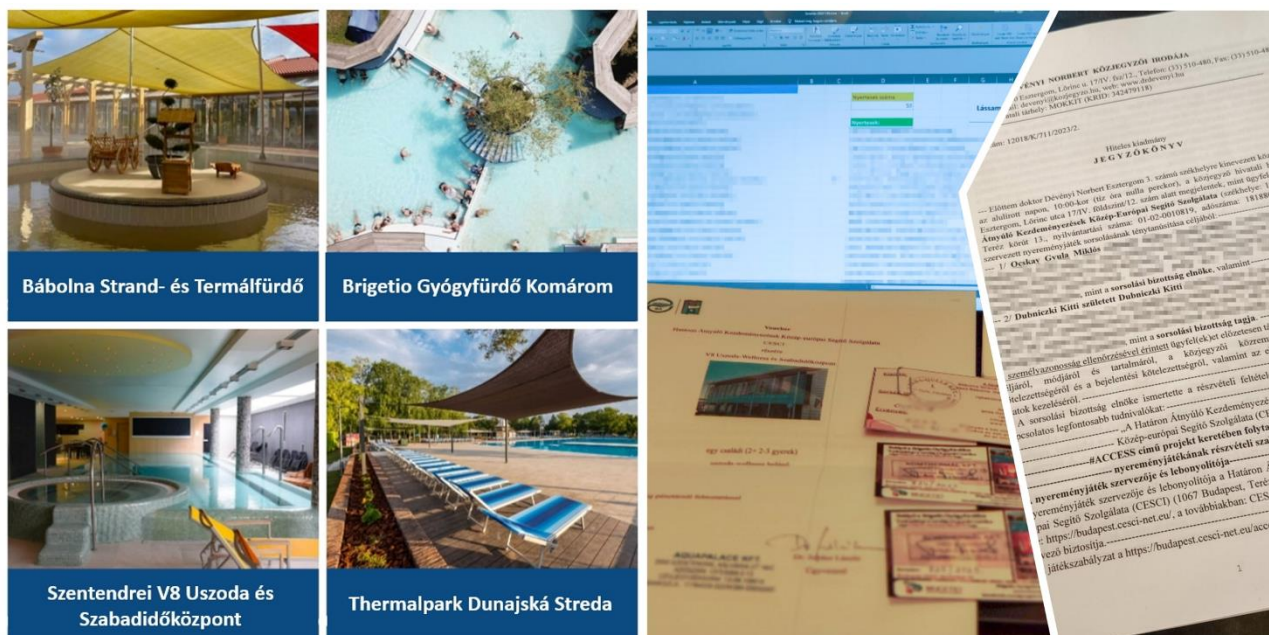
S cieľom získať čo najviac informácií sa uskutočnil dotazníkový prieskum na päť tém relevantných pre slovensko-maďarské pohraničie. Sú to cezhraničné nákupy, zamestnanosť, vzdelávanie, trvalé bývanie na druhej strane hranice a realizácia cezhraničných projektov.

Prieskum sa uskutočnil od novembra 2023 do januára 2024. Územným ťažiskom pre zber skúseností bola slovensko-maďarská pohraničná oblasť (na základe 30 km pásma v oboch smeroch od hranice). Od tejto základnej logiky sme sa odchyľili v dvoch prípadoch: v prípade rezidenčnej mobility, kde boli oslovení len tí, ktorí sa presťahovali do Maďarska, a v prípade dotazníka pre bývalých príjemcov programu, kde bolo územným vymedzením podľa potreby celé programové územie. Aby sme zabezpečili úspešný zber informácií, propagovali sme dostupnosť dotazníkov, ktoré boli primárne dostupné online a rôznymi inými spôsobmi: rozdávaním letákov na vybraných miestach, spustením online kampane, e-mail marketingom a platforiem dostupných na sociálnych médiách, a tiež sme vyhlásili dvojkolovú súťaž pre účastníkov prieskumu.

Hlavnou platformou pre dotazník boli online dotazníky, ktoré boli k dispozícii na webovej stránke projektu. Päť dotazníkov uverejnených v oboch jazykoch a zameraných na rôzne témy bolo koncipovaných samostatne, takže každý respondent musel odpovedať len na otázky, ktoré sa ho týkali. Vyplnenie dotazníka trvalo len 10 minút, čo umožnilo zapojiť sa do prieskumu aj tým, ktorí majú len základné počítačové zručnosti. Tým sa zabezpečilo, že sme oslovili široké spektrum publika a zahrnuli sme rôzne demografické skupiny.

Na podporu účasti partneri projektu zorganizovali aj žrebovanie pre tých, ktorí vyplnili dotazník. Ceny sa žrebovali v dvoch kolách, najprv v novembri 2023 a potom na konci projektu v januári 2024, aby sa zachovala motivácia k účasti počas celého trvania prieskumu. Celkovo bolo v Ostrihome (Esztergom) za prítomnosti notára Norberta Dévényiho vyžrebovaných jedenásť výhercov z 317 respondentov v prvom žrebovaní a 893 respondentov v druhom žrebovaní z Ostrihomu (Esztergom), Košíc, Novej Stráže, Rajky (Rajka), Trhovej Hradskej a Veľkého Blhu. Výhercovia vyhrali vstupenky do kúpeľov Bábolna, Komárom, Dunajská Streda a Szentendre.

Obrázok 1: Žrebovanie lotérie v súvislosti s prieskumom

Kľúčovým prvkom dotazníkovej stratégie projektu #ACCESS bola distribúcia letákov, ktorá slúžila ako tradičný, ale účinný spôsob propagácie projektu a oslovenia širokého publika. Partneri projektu úzko spolupracovali s miestnymi samosprávami a komunitnými miestami, aby sa letáky dostali k čo najväčšiemu počtu ľudí, čím sa zabezpečilo zviditeľnenie projektu medzi ľuďmi žijúcimi v pohraničnej oblasti. Letáky sa distribuovali najmä v nákupných centrách a verejných inštitúciách, čo umožnilo priamo osloviť ľudí, ktorých sa prekážky cezhraničnej mobility a spolupráce môžu najviac dotýkať. S pomocou partnerov projektu mali nakupujúci v pohraničí možnosť vyplniť dotazník v deviatich rôznych dňoch v mestách Balassagyarmat, Encs, Ostrihom (Esztergom), Ráb (Győr), Kazincbarcika, Komárom, Mosonmagyaróvár, Ózd, Salgótarján a Szécsény. Letáky zamerané na cezhraničných cestujúcich boli osobne distribuované v nasledujúcich obciach: Abaújvár, Bezenye, Bódvaszilas, Büttös, Feketeerdő, Gönc, Göncruszka, Hegyeshalom, Hernádszurdok, Hidasnémeti, Hídvégardó, Hollóháza, Kéked, Komjáti, Levél, Mosonmagyaróvár, Pányok, Rajka, Telkibánya, Tornyosnémeti a Zsujta.

Obrázok 2: Letákový prieskum v teréne

Priamy e-mail (odkazy na dotazníky boli zaslané na takmer 4 000 regionálne a tematicky relevantných e-mailových adries) a sociálne médiá (oslovených bolo takmer 150 regionálne relevantných skupín na Facebooku) poskytli ďalšie kanály na oslovenie publika. Pri propagácii projektu zohrali dôležitú úlohu aj online PPC kampane (reklamy na Googli a Facebooku), ktoré zabezpečili, že sa dotazníky dostali k čo najširšiemu publiku potenciálnych respondentov.

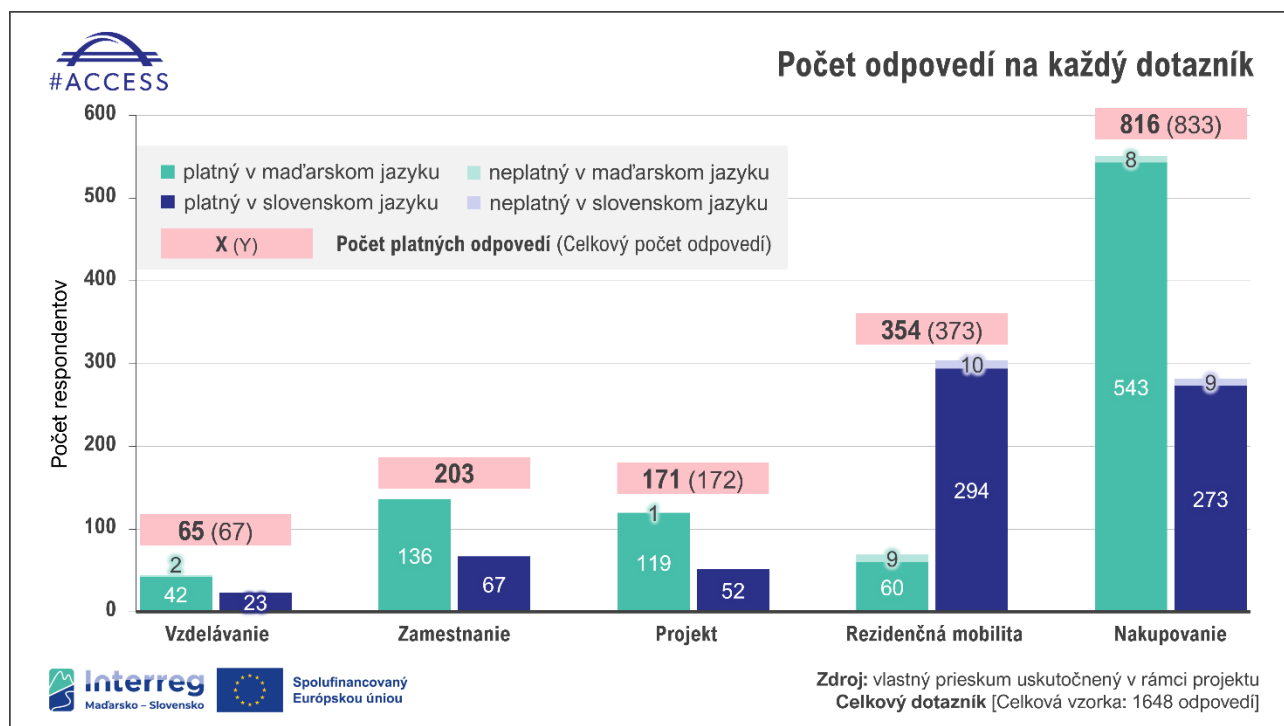
Súbežne s uvedenými metódami bol do prieskumu zapojený aj spoločný sekretariát, ktorý mal za úlohu distribuovať dotazník o predchádzajúcich cezhraničných projektoch realizátorom projektov, čím sa zabezpečilo, že tí, ktorí už boli zapojení do cezhraničných projektov, mohli tiež prispieť svojimi skúsenosťami k úspešnosti prieskumu.

3 Opis celej vzorky

V rámci projektu #ACCESS vyplnili respondenti žijúci na oboch stranách maďarských a slovenských hraníc spolu 1 648 dotazníkov (z toho 1 609 platných), čo svedčí o značnom záujme o tému cezhraničnej mobility a spolupráce. Počet a rozloženie respondentov v jednotlivých dotazníkoch sa líši (Obrázok 3). Najmenší počet respondentov, pravdepodobne z demografických dôvodov, odpovedal na dotazník o vzdelávaní (67 odpovedí, z toho 65 platných), zatiaľ čo najväčší počet respondentov odpovedal na dotazník o nakupovaní (833 odpovedí, z toho 816 platných).

Dotazníky boli k dispozícii v maďarskom a slovenskom jazyku, ale bolo by chybou prepočítavať počet maďarských a slovenských dotazníkov priamo na územné údaje. Dotazníky v maďarskom jazyku boli populárnejšie a priniesli vyšší počet odpovedí ako slovenská jazyková verzia, čo môže súvisieť s etnickou demografiou pohraničnej oblasti. S výnimkou otázky bývania vyplnilo dotazník v maďarčine približne dvakrát viac ľudí ako v slovenčine. Výrazne viac ľudí odpovedalo na dotazník o bývaní v slovenčine, keďže primárnou cieľovou skupinou tohto dotazníka boli ľudia sťahujúci sa zo Slovenska do Maďarska. Táto téma sa z hľadiska celkového počtu odpovedí javí ako najrelevantnejšia po téme nakupovania.

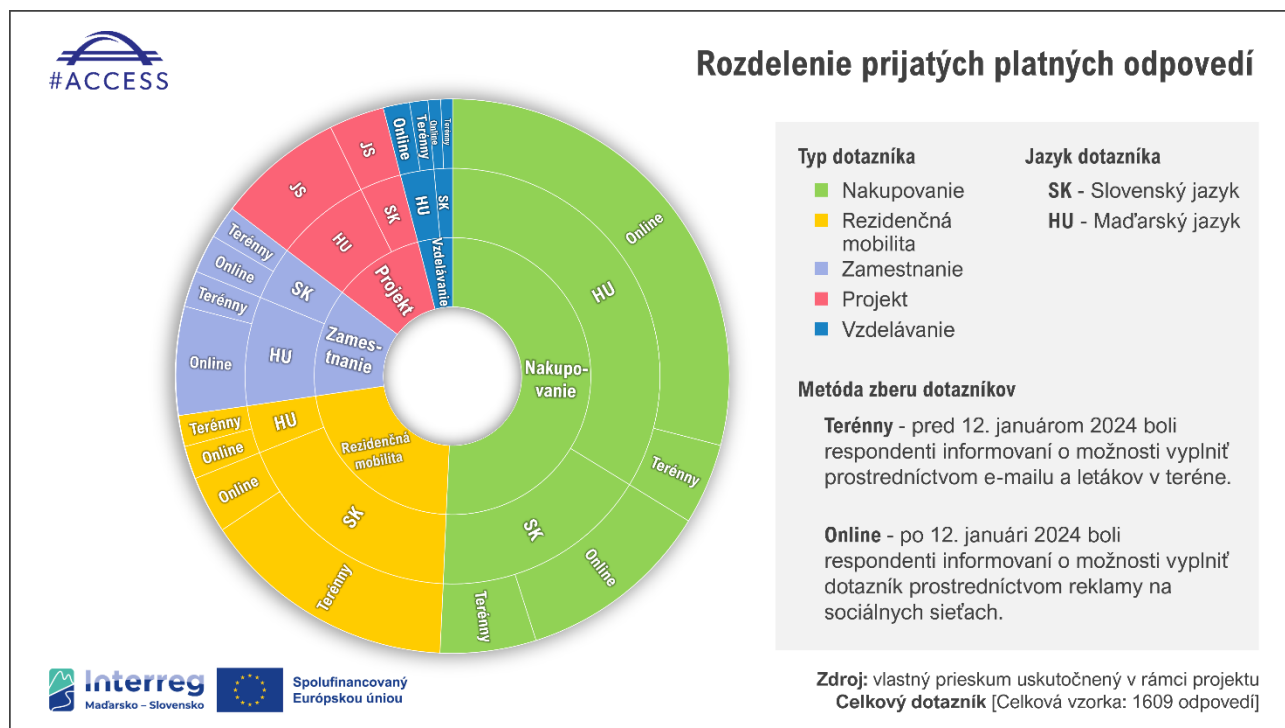
Obrázok 3: Počet odpovedí na každý dotazník

Po prijatí nespracovaných údajov sa databáza vyčistila a niektoré odpovede sa museli odfiltrovať. Napríklad dve odpovede na dotazník týkajúci sa vzdelávania, kde na otázky odpovedali študenti žijúci a študujúci v tej istej krajine, t. j. nešlo o cezhraničné dochádzanie. V prípade dotazníka o bývaní bolo potrebné vylúčiť 19 odpovedí, pretože respondenti sa zo Slovenska do príslušných obcí v Maďarsku nepresťahovali. Pokiaľ ide o dotazníky o nakupovaní, 17 odpovedí sa vylúčilo, pretože poskytnuté informácie neidentifikovali cezhraničnú nákupnú činnosť a odpovede neobsahovali žiadne prekážky ani relevantné informácie. V odpovediach na dotazník o projektoch bol tiež predložený duplikát, a preto bol vymazaný. Analýza vychádza z 1 609 platných vyplnených dotazníkov.

Nižšie uvedená tabuľka donutov (Obrázok 4) súčasne zobrazuje rozdelenie odpovedí na dotazník projektu #ACCESS, rozdelených podľa tém dotazníka (vzdelávanie, pracovná mobilita, projekty, rezidenčná mobilita, nakupovanie), spôsobu vyplnenia (na mieste, online alebo zdieľané spoločným sekretariátom) a jazyka vyplnenia (slovenský alebo maďarský).

Obrázok 4: Rozdelenie prijatých platných odpovedí

Z uvedeného grafu vyplýva, že medzi respondentmi bol najviac populárny práve dotazník o nakupovaní, a to najmä vo svojej online forme. Hoci online forma bola populárnejšia medzi maďarskými aj slovenskými respondentmi, podiel maďarských respondentov, ktorí vyplnili dotazník, bol pôsobivejší, aj keď číselne viac respondentov vyplnilo dotazník v maďarčine ako v slovenčine. V preferenciách vyplňania jednotlivých tém sú zjavné rozdiely, v rámci nich však nemožno nájsť žiadnu jazykovú koreláciu. Zatiaľ čo dotazník o bývaní bol proporcionálne častejšie vyplnený v dôsledku letákového kampane v teréne a dotazník o nakupovaní v dôsledku online kampane, pri dotazníkoch o zamestnanosti a vzdelávaní nie je výrazný rozdiel v množstve vyplnených dotazníkov v teréne a online. V prípade projektov boli odpovede získané prostredníctvom spoločného sekretariátu, keďže tento dotazník bol určený stranám zapojeným do cezhraničných projektov.

4 Výsledky prieskumu

4.1 Cezhraničná mobilita v oblasti bývania

Dotazník projektu #ACCESS¹, ktorý sa zameriava na rezidenčnú mobilitu, bol spustený so zámerom identifikovať a zlepšiť životné podmienky slovenských občanov žijúcich v Maďarsku na základe autentických informácií. Individuálne skúsenosti tých, ktorí sa presťahovali, poukázali na špecifické problémy, ktoré majú významný vplyv na každodenný život jednotlivcov a rodín, ktorí pravidelne prekračujú maďarsko-slovenskú hranicu. Pri zameraní sa na slovenských občanov, ktorí považujú Maďarsko za svoj domov, sme sa stretli s viacerými právnymi a administratívnymi prekážkami.

Prieskum bol navrhnutý projektovým tímom s cieľom získať presnejší obraz o tom, ktoré sídla v Maďarsku sú najviac postihnuté fenoménom sťahovania a aký je podiel tých, ktorí sa sami presťahovali do nového bydliska s legálnym štatútom bývania (konkrétne, či majú oficiálnu adresu v Maďarsku). Tieto základné údaje sú kľúčové pre načrtnutie demografických a geografických modelov cezhraničnej rezidenčnej mobility a pre identifikáciu špecifických potrieb z hľadiska právneho a administratívneho zázemia. V prieskume sa zároveň zisťoval aj čas presunu do Maďarska.

Otázky sa týkali aj zloženia slovenských domácností v Maďarsku vrátane rôznych služieb (od vzdelávania až po zdravotníctvo), ktoré potrebujú rodiny s rôznym zložením. Dotazník sa zamerával aj na zistenie, ako často sa obyvatelia vracajú na Slovensko a z akých dôvodov, aby sa lepšie pochopili ťažkosti, ktorým čelia v každodennom živote.

Hlavným cieľom dotazníka bolo identifikovať špecifické problémy, ktorým čelia slovenskí občania po presťahovaní sa do Maďarska (napr. jazykové bariéry, administratívne problémy, problémy s dopravou a prístupom k rôznym službám).

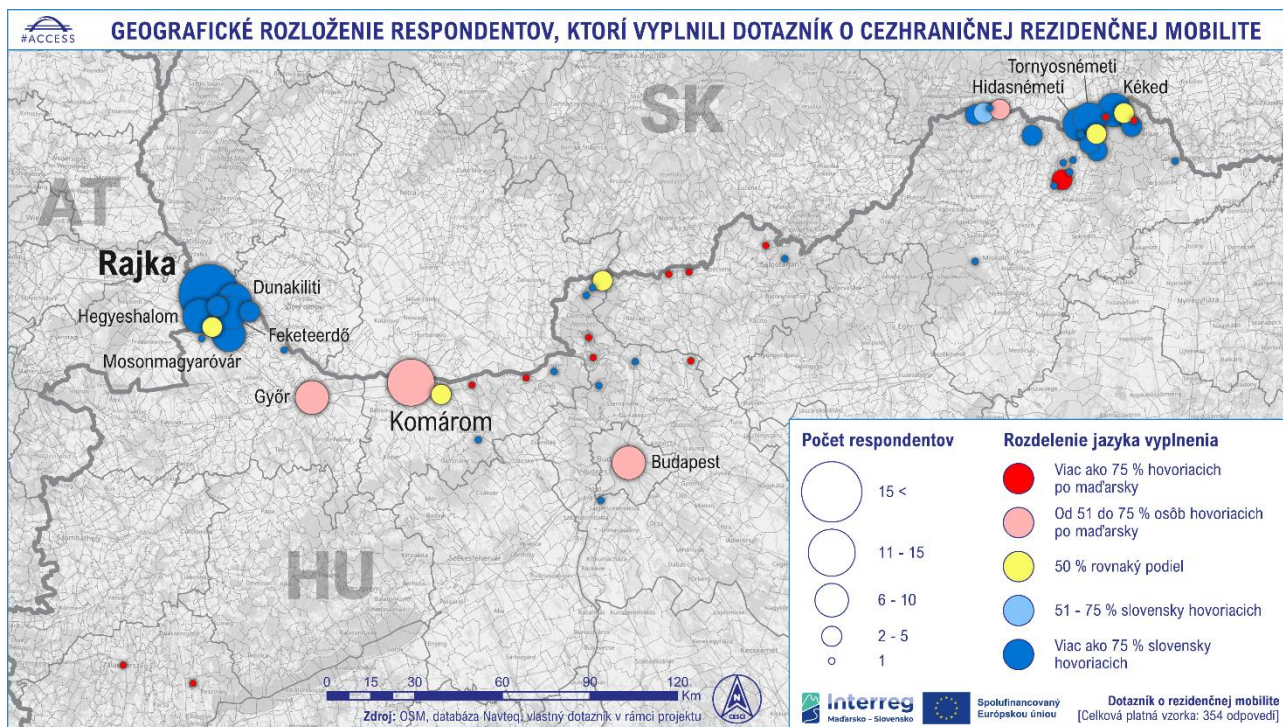
Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu v mieste bydliska

Na dotazník o bývaní, ktorý bol zameraný na **osoby, ktoré sa presťahovali zo Slovenska a usadili sa v Maďarsku**, bolo doručených celkovo **354 platných odpovedí**. Na základe ich územnej polohy (Obrázok 5) sú nadmerne zastúpené **obce v okolí Bratislavy**, kde žije 68 % respondentov (239 osôb). Osobitnú úlohu zohráva obec Rajka, keďže do tejto obce spadá viac ako polovica celkovej vzorky (205 respondentov, 58 %). Druhá najpočetnejšia skupina presídlených občanov SR, ktorí odpovedali na dotazník, žije v **obciach v blízkosti Košíc**, kde bolo získaných 17 % (61) odpovedí. Medzi nimi vyniká obec Hidasnémeti, ktorá je v celkovej vzorke obcí s tretím najvyšším počtom respondentov (10). Za zmienku stojí aj mesto **Komárom a jej okolie**, kde odpovedalo 14 respondentov (4 % z celkovej vzorky). Po obci Rajka získal Komárom najvyšší počet odpovedí (12). Ďalších 40 nezaradených odpovedí je rozdelených medzi ostatné obce v Maďarsku, pričom najväčší podiel pripadá na hlavné mesto a Ráb (Győr) (8-8).

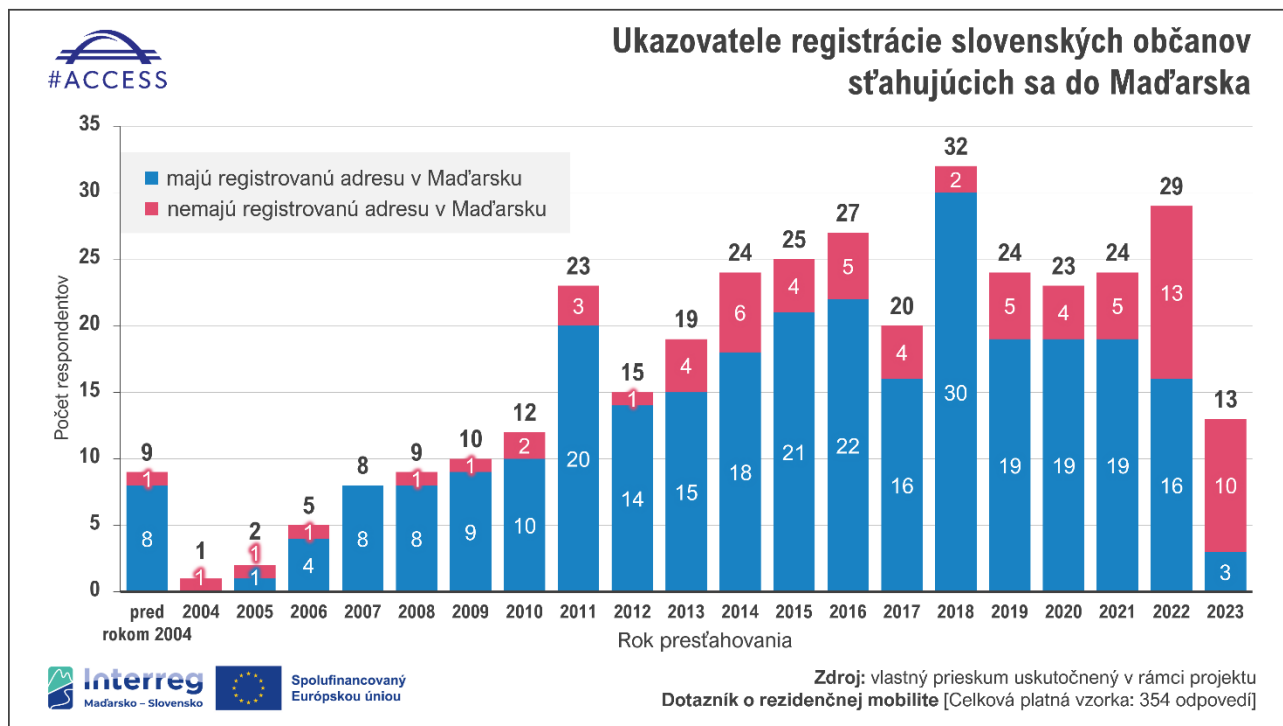
Z hľadiska **jazykového rozloženia** prevládajú odpovede v slovenčine (294; 83 %), ktoré sa týkajú najmä sídiel v okolí Bratislavy a Košíc (napr. Rajka, Hidasnémeti, Mosonmagyaróvár). Odpovede v maďarskom jazyku (60; 17 %) pochádzali viac z centrálnej časti pohraničia (napr. Komárom, Ráb (Győr), Budapešť (Budapest)), ale viac odpovedí v maďarskom jazyku bolo aj z Rajky (Rajka), Hidvégdó, Encs a Hidasnémeti.

¹ Otázky dotazníka nájdete v prílohe: 6.1.a Dotazník zameraný na rezidenčnú mobilitu

Obrázok 5: Geografické rozloženie respondentov, ktorí vyplnili dotazník o cezhraničnej rezidenčnej mobilite

Obrázok 6: Ukazovatele registrácie slovenských občanov sťahujúcich sa do Maďarska

Spomedzi respondentov, ktorí sa **presťahovali do Maďarska** (Obrázok 6) - s výnimkou rokov s prudkým nárastom v rokoch 2011 a 2017 - takmer stabilne rástol až do roku 2018, keď dosiahol vrchol na úrovni 32 osôb/rok. Počas pandemického obdobia COVID-19 sa počet opýtaných sťahujúcich sa stabilizoval na úrovni približne 25 osôb/rok a v roku 2022 sa vrátil na predkrízovú úroveň. Ochota presťahovať sa bola najvyššia v období 2014-2018 (36 % presťahovaných osôb; 128

osôb), v porovnaní s miernym poklesom v období 2019-2023 (32 %; 113 osôb), ktoré bolo tiež ovplyvnené pandemiou. Oveľa menší podiel respondentov sa presťahoval pred rokom 2014.

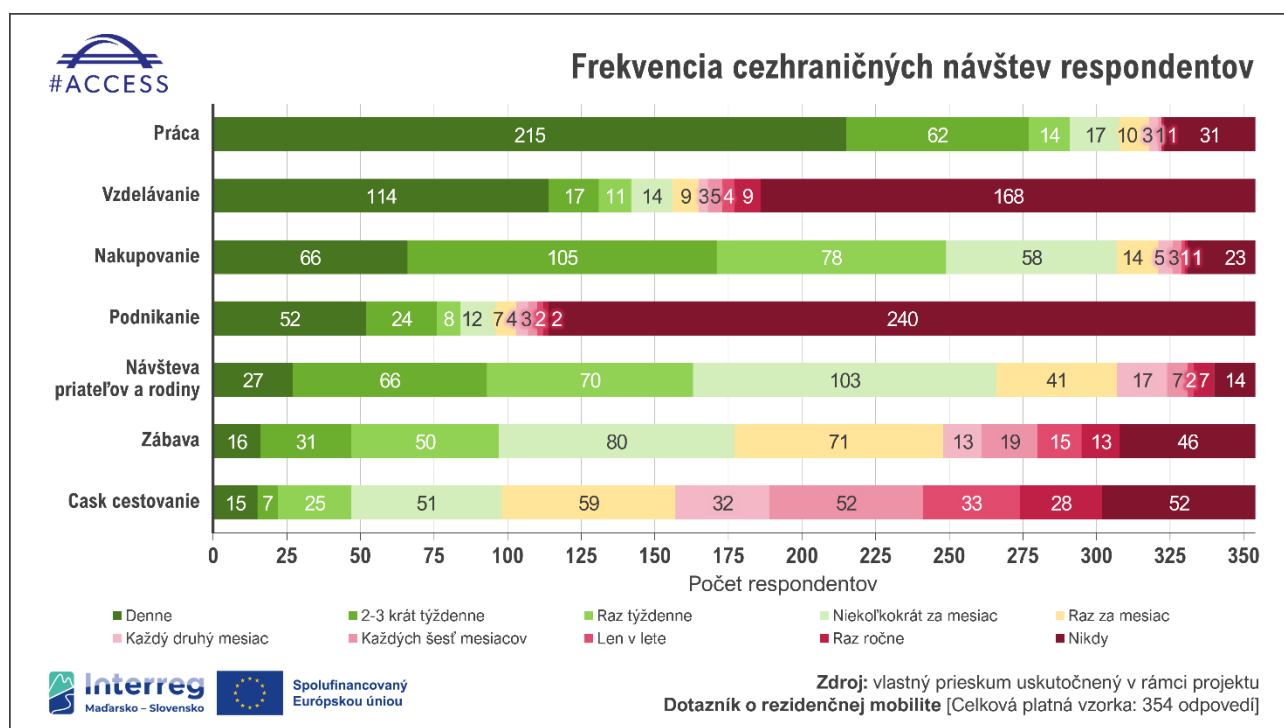
Prevažná väčšina respondentov prieskumu (79 %; 280 osôb) má **registrovanú adresu v Maďarsku**. Polovica respondentov, ktorí ešte nezískali úradné doklady (21 %; 74 osôb), sú však relatívne novo prisťahovaní (presťahovali sa v období 2019 - 2023). Pravdepodobne to nie je spôsobené nedostatkom ochoty zaregistrovať sa, ale skôr administratívnymi ťažkosťami pri získavaní maďarského adresného preukazu.

Najčastejším dôvodom prekročenia hranice medzi 354 respondentmi (Obrázok 7) sú návštevy priateľov/rodiny (96 % respondentov), nákupy (94 %) a práca (91 %), zatiaľ čo obchod (32 %) a vzdelávanie (53 %) sú najmenej často uvádzanými dôvodmi prekročenia hranice (posledný dôvod je spôsobený nízkou účasťou ľudí v školskom veku v prieskume).

Pokiaľ ide o frekvenciu dochádzania do zamestnania, najčastejšie sa do zahraničia dochádza denne (61 %), za štúdiom (32 %) a za obchodom (15 %), zatiaľ čo niekoľkokrát týždenne sa do zahraničia dochádza najčastejšie za nákupmi (30 %) a niekoľkokrát mesačne za priateľmi/rodinou (29 %) a za oddychom (23 %). Nasleduje turistika (17 %), kvôli ktorej väčšina prekračuje hranice raz za mesiac. Prekračovanie hranice menej často ako raz za mesiac nedominuje v žiadnej z kategórií aktivít, mierne odchýlky vykazujú len cestovný ruch.

Podľa právnych predpisov EÚ sa 82 % respondentov prieskumu považuje za cezhraničných dochádzajúcich do zamestnania na základe údajov na účely zamestnanosti².

Obrázok 7: Frekvencia cezhraničných návštev respondentov

² "Osoba, ktorá pracuje v inej krajine EÚ, než v ktorej žije a do ktorej sa denne alebo aspoň raz týždenne vracia."
 Zdroj: https://europa.eu/youreurope/citizens/work/work-abroad/cross-border-commuters/index_en.htm

Okrem uvedených aktivít mohli respondenti uviesť aj **iné dôvody**, z ktorých vyniká návšteva zdravotníckeho zariadenia (lekára) (41 zo 78) a v oveľa menšej miere preprava detí do vzdelávacích inštitúcií a úradné záležitosti (9-9). Medzi ďalšie uvádzané dôvody patrí šport, návšteva letiska alebo účasť na pohrebe.

Prekážky mobility v oblasti bývania

Respondenti uvádzali prekážky, ktoré im bránia pri sťahovaní na druhú stranu hranice, v súvislosti s desiatimi vopred definovanými otázkami (*Obrázok 8*). Najproblematickejšou otázkou bola doprava, pričom viac ako polovica respondentov (63,8 %) narazila na prekážky v tejto oblasti. Značný počet ťažkostí (jedna tretina získaných odpovedí) sa vyskytol aj v súvislosti s administratívnymi záležitosťami (36,7 %) a jazykovými znalosťami (34,5 %), ale značný počet respondentov považoval za problém usadiť sa v susednej krajine aj neznalosť práva (22,6 %) a systému zdravotnej starostlivosti (16,4 %). V prípade ostatných nastolených otázok (napr. nehnuteľnosti, pokuty, vzdelanie atď.) pociťovalo prekážku menej ako 12 % respondentov.

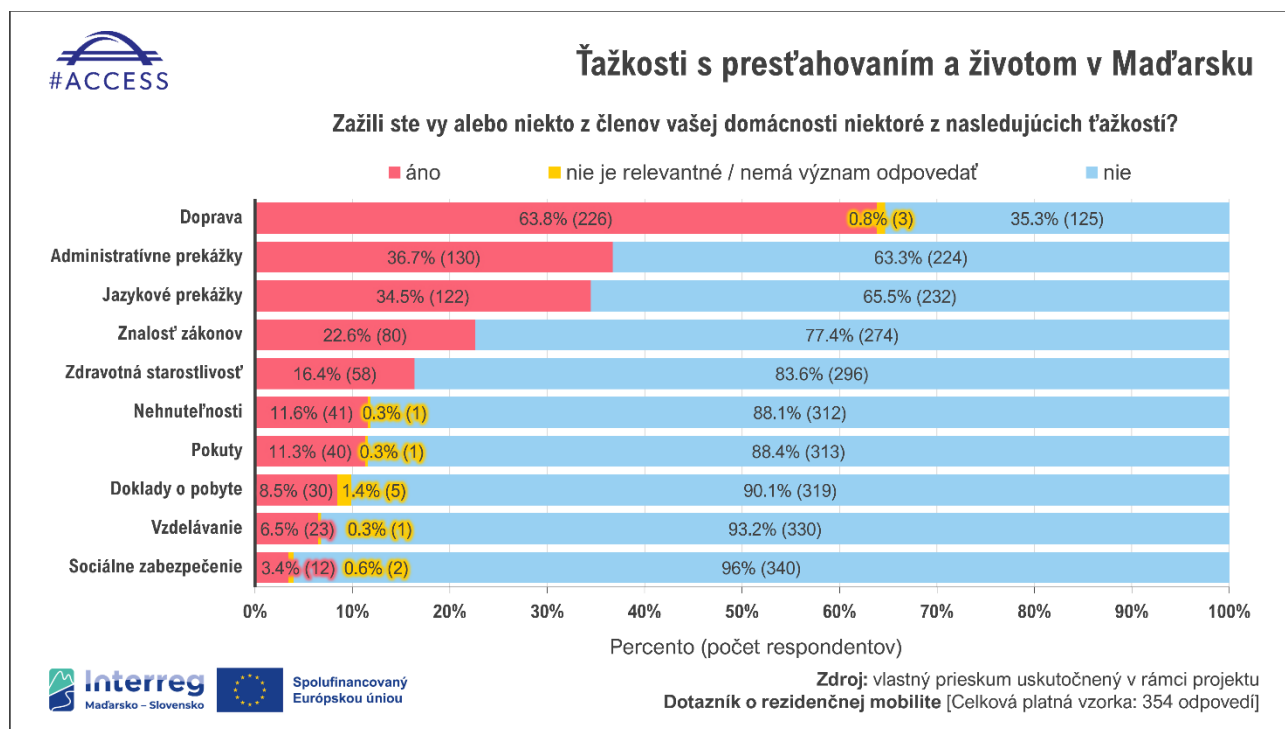
Medzi témami (*Obrázok 9*) je najviac zdôrazňovaná **doprava** (237 zmienok na jednu bariéru³), pričom 86 % bariér sa týka nedostatočnej verejnej dopravy (nedostatok alebo nedostatočná frekvencia a cestovné poriadky). Ťažkosti spôsobené absenciou autobusu 801, ktorý premával medzi Bratislavou a Rajkou (Rajka), tvoria prevažnú väčšinu uvádzaných prekážok. Respondenti sa domnievajú, že autobusová doprava by sa mala obnoviť aspoň do prvej obývanej obce na slovenskej strane (predmestie Bratislavy) a rozšíriť do ďalších obcí v Maďarsku (napr. Dunakiliti, Feketeerdő, Mosonmagyaróvár). Zatiaľ čo väčšina pracujúcich je schopná (alebo nútená) používať súkromné autá, aby nahradila chýbajúce spoje verejnej dopravy, tí, ktorí patria k vekovým skupinám s nižšou mobilitou (deti a dôchodcovia), nie sú schopní prekročiť hranice a potrebujú pomoc ľudí v produktívnom veku. Lokálnym problémom v Rajke (Rajka) (ale aj v iných obciach s novovzniknutými sídelnými útvarmi) je, že centrum obcí (a teda aj železničná stanica a ďalšie služby) je vzdialené od okrajových častí obcí a je ťažko dostupné. Okrem verejnej dopravy mnohí respondenti poukazovali na zlý stav pohraničnej infraštruktúry (hraničných priechodov a ciest), ako aj na dopravné zápchy, predaj lístkov len za hotovosť, dočasné praktiky hraničných kontrol a nedostatok diaľnic v centrálnej časti pohraničia.

V oblasti **vybavovania administratívnych záležitostí** respondenti uviedli 132 prekážok, z ktorých takmer polovica (45 %) bola spôsobená jazykovou bariérou. Na ich prekonanie respondenti väčšinou hľadajú pomoc neformálne (u dvojjazyčných susedov a priateľov) alebo sa rozhodli používať prekladateľský softvér. Cudzojazyčné kompetencie pracovníkov úradu sú slabé a komunikácia v sprostredkovacích jazykoch (angličtina alebo nemčina) často nie je možná. Jazykové ťažkosti sa považujú za zložitejšie pri používaní jednojazyčných formulárov a webových stránok, ktorých vyplnenie a používanie si vyžaduje aj tlmočníka/prekladateľa. Mnohí zdôrazňovali ťažkosti pri komunikácii s poskytovateľmi verejných služieb a nedostatočnú prípravu zo strany miestnych orgánov. Bankové transakcie, získavanie dokladov (sociálne zabezpečenie, bývanie, registrácia narodenia, sčítanie ľudu), zápis do vzdelávacích inštitúcií a administratíva počas stavebných prác predstavujú pre obyvateľov, ktorí nehovoria úradným jazykom krajiny, veľké ťažkosti. V niektorých prípadoch je aj s príslušnými jazykovými znalosťami ťažké porozumieť administratívne jazyku, keďže obe krajiny majú výrazne odlišné typy dokumentov. Medzi ďalšie administratívne ťažkosti - nie

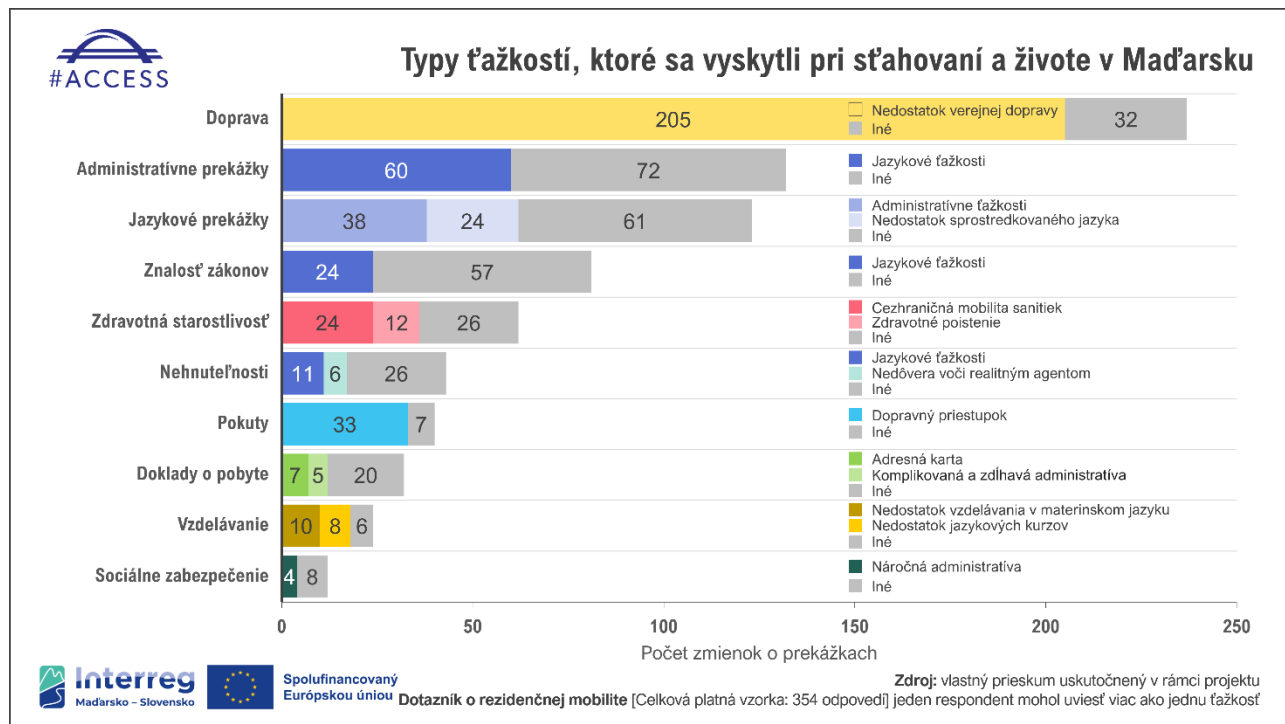
³ Respondent mohol v rámci témy uviesť viac ako jednu prekážku, takže celkový počet uvedených prekážok môže prekročiť celkový počet platných vyplnení v rámci témy.

však jazykové bariéry - patria nákladné výbery a medzinárodné prevody a zákaznícke služby, ktoré pri podpise zmluvy neakceptujú zahraničné telefónne čísla.

Obrázok 8: Ťažkosti s presťahovaním a životom v Maďarsku

Obrázok 9: Typy ťažkostí, ktoré sa vyskytli pri sťahovaní a živote v Maďarsku

Jazyková bariéra (123 zmienok) bola tiež uvedená ako samostatný problém, pričom dva najčastejšie spomínané problémy, ktorým čelia tí, ktorí sa usadili v susednej krajine, bolo vybavovanie administratívnych formalít a úloh (31 %) a nedostatok sprostredkovaného jazyka (20 %). Medzi

súvisiace ťažkosti patria aj tie, ktoré sú uvedené v predchádzajúcom odseku. Mnohí sa sťažovali aj na ťažkosti s integráciou, keďže jazykové bariéry im bránili v budovaní dobrých vzťahov so susedmi a aktívnej účasti na komunitných aktivitách v osade. Na prekonanie tohto problému existuje ochota naučiť sa úradný jazyk, ale obce v súčasnosti neposkytujú bezplatné jazykové kurzy pre novoprichádzajúcich.

Spomedzi prekážok vyplývajúcich z **neznalosti práva** (81 zmienok) sú na prvom mieste jazykové problémy (30 % zmienok), keďže zákony a miestne predpisy sú k dispozícii v úradnom jazyku krajiny. Nedostatočné právne znalosti boli identifikované v oblasti stavebných predpisov, obecných predpisov, dopravných predpisov, spomínal sa postup pri začatí podnikania, uplatnení nároku na náhradu škody a registrácii manželstva.

Spomedzi **prekážok v prístupe k službám zdravotnej starostlivosti** (62 uvedených) je najväčším problémom nedostatočný cezhraničný pohyb sanitných vozidiel (39 % uvedených prekážok). Ide o problém najmä v prípadoch, keď vás telefónny operátor pri volaní o pomoc automaticky spojí so záchranou službou druhej krajiny, ale vozidlám záchrannej služby je odopreté prekročiť hranice, aby poskytli pomoc (pretože to zakazujú platné právne predpisy). Niektorí ľudia hlásili problémy s novým adresným preukazom, pretože už nemohli v plnej miere využívať zdravotnícke služby v mieste svojho predchádzajúceho bydliska. Vyskytlo sa viac sťažností na nedostatok alebo kvalitu zdravotníckych služieb, konkrétne v prípadoch, keď je na druhej strane hranice k dispozícii viac a lepších služieb. Okrem toho problémy spôsoboval aj odlišný inštitucionálny systém, pomalá administratíva, diskriminácia a potreba získať predpísané lieky (vydané na Slovensku) v inej krajine (v Maďarsku). Osobitným problémom je nedostatočná znalosť postupov cezhraničnej zdravotnej starostlivosti, čo znamená, že značný počet ľudí sa ani nepokúša vyhľadať starostlivosť na mieste a radšej navštevuje lekárov v krajine svojho predchádzajúceho pobytu.

Jazykové bariéry sú tiež najvýznamnejším problémom (26 %) v oblasti **kúpy a výstavby nehnuteľností** (43 zmienok). Okrem prekladov zmlúv a povolení spôsobilo viac problémov, ako sa očakávalo, aj rokovanie s developerami a agentúrami (predražovanie, jazykové bariéry, zlý stav budov atď.), čo ešte viac zvýšilo nedôveru. Ďalšie ťažkosti, s ktorými sa stretli, zahŕňali komunikáciu s úradmi, získavanie dokumentov/povolení, získanie hypotéky, hľadanie a kúpu nehnuteľnosti a zápis vlastníctva. Vyskytli sa aj príklady diskriminácie, keď boli cudzinci diskriminovaní, keď im nebolo umožnené predáť nehnuteľnosť alebo im bol ponúknutý predaj za iných podmienok.

V prípade **sankcií a pokút** (40 zmienok) sa hlavné negatívne skúsenosti týkali dopravných priestupkov (83 % registrovaných prekážok), pričom najčastejším dôvodom bolo prekročenie rýchlosti a neoprávnené používanie diaľnice. Podľa odpovedí v dotazníku boli respondentom uložené iné pokuty len za dočasné hraničné kontroly alebo za nepovolené stavby a platby daní. Možno konštatovať, že nejde o prekážky, ale o nedodržiavanie zákonov a pravidiel.

V súvislosti so získavaním **potrebných dokladov na pobyt** (32 zmienok) sa zdôrazňovala zdĺhavá administratíva a dôležitosť mať preukaz s adresou (najmä kvôli hraničným kontrolám zavedeným počas COVID-19). Podľa skúseností respondentov môže byť nedostatok dokladov o pobyte problémom aj pri žiadosti o telefónne číslo, žiadosti o pôžičku, registrácii dieťaťa a využívaní zdravotníckych služieb. Avšak ani ich vlastníctvo nezaručuje bezproblémový priebeh úradných záležitostí (napr. bankových transakcií).

42 % **prekážok vo vzdelávaní** (24 zmienok) bolo spôsobených nedostatočným vzdelaním v materinskom jazyku. Mnohí sa sťažovali, že verejné školy v ich obci nemajú dvojjazyčných učiteľov a vychovávateľov, preto radšej zapísali svoje deti do verejných škôl v iných obciach (na druhej strane

hranice). Pri absencii adresy trvalého pobytu však nie je zaručené úspešné prijatie dieťaťa (do školy v inej obci), ani bezplatné vzdelávanie. Otváracie hodiny materských škôl v malých obciach sú obmedzené a dochádzajúci rodičia nie sú schopní vyzdvihnúť svoje deti včas, a preto nevyužívajú miestne vzdelávacie zariadenia. Okrem toho sa tretina prekážok vo vzdelávaní týka nedostatku (bezplatných) jazykových kurzov a ťažkostí pri učení sa úradného jazyka, ktorým miestne orgány nevenujú dostatočnú pozornosť, aby pomohli procesu integrácie.

Správa sociálneho zabezpečenia bola oblasťou s najmenším počtom prekážok (12 zmienok), ktoré sa týkali najmä časovo náročných a netransparentných administratívnych procesov. Zo spätnej väzby tiež vyplýva, že sa vyskytli prípady, keď bolo presťahovaným osobám odmietnuté sociálne zabezpečenie z dôvodu nedostatočnej komunikácie medzi oboma krajinami.

Okrem desiatich uvedených problémových oblastí mohli respondenti uviesť aj **dalšie prekážky**, ako napríklad komunikáciu s úradmi, nepríjemnosti spôsobené dočasnými hraničnými kontrolami, problémy s integráciou a nedostatok služieb. Za problém boli označené infraštruktúrne a kultúrne podmienky novovybudovaných častí osád, keďže chodníky, verejné osvetlenie alebo zber odpadu ešte neboli plne rozvinuté, ale sociálne charakteristiky/spôsoby mestského života boli zavedené vo vidieckom prostredí.

4.2 Cezhraničná nákupná mobilita

Tento dotazník #ACCESS sa zamerával na nákupné zvyklosti obyvateľov žijúcich v blízkosti slovensko-maďarskej hranice a ponúkol pohľad na cezhraničnú dynamiku spotrebiteľského správania⁴. Prieskum mapoval smer, objem, frekvenciu a vzorce cezhraničných nákupných tokov, čo pomohlo pochopiť, do akej miery slovensko-maďarská hranica ovplyvňuje každodenné rozhodnutia a preferencie týkajúce sa miesta nákupu tovaru a služieb.

Štúdia sa zaoberá aj problémami, ktorým čelia spotrebiteľia pri využívaní cezhraničných obchodných služieb. Dotazník bol zameraný na identifikáciu konkrétnych prekážok pri nakupovaní prostredníctvom otázok o kvalite výrobkov, fakturácii, cezhraničnej preprave tovaru a sťažnostiach po nákupe.

Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na nákupnú mobilitu

Dotazník o nákupnej mobilite vyplnilo celkovo 833 ľudí. Po očistení údajov sme mohli spracovať celkovo 816 odpovedí. V prípade vylúčených odpovedí respondenti nerealizovali cezhraničné nákupy. Niektorí respondenti uviedli ako miesto svojich nákupov inú krajinu (napr. Rakúsko) a niektorí respondenti uviedli tú istú krajinu ako miesto bydliska aj ako miesto nákupov. Prevažná väčšina (takmer 70 %) odpovedí pochádzala od respondentov s bydliskom na Slovensku.

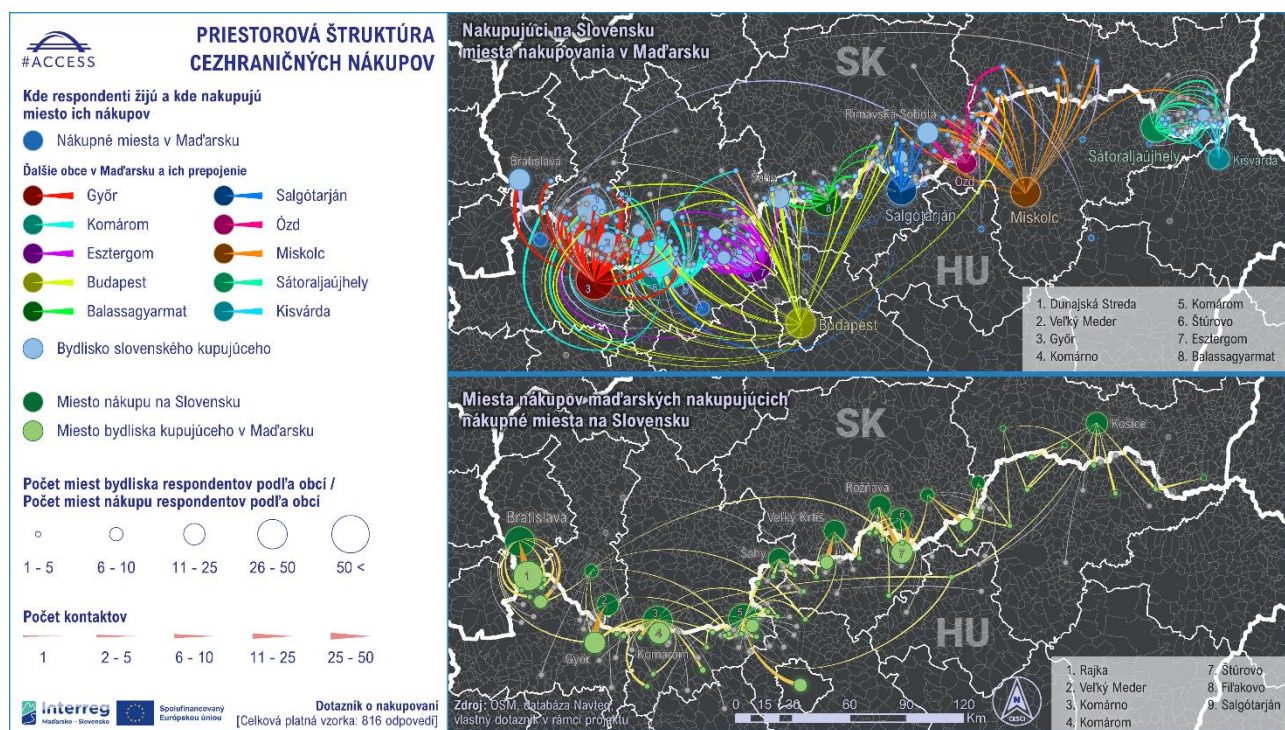
Priestorová štruktúra cezhraničných nákupov (*Obrázok 10*) možno zo získaných odpovedí identifikovať niekoľko charakteristických centier, sietí a smerov. Na slovenskej strane respondenti uviedli ako **východiskový bod** (t. j. miesto bydliska) viac ako 200 rôznych obcí. Obzvlášť vysoký počet respondentov uviedol cezhraničné nákupné zvyklosti z Komárna (>50 respondentov), Dunajskej Stredy (>30 respondentov) a Štúrova (>20 respondentov). V menšom meradle (od 15 do 10 respondentov), ale tiež významnejšie vysielajúce obce podľa získaných odpovedí sú Šahy, Rimavská Sobota, Bratislava, Veľký Meder, Gabčíkovo a Filákov. Spomedzi maďarských

⁴ Otázky dotazníka nájdete v prílohe: 6.1.b *Dotazník o mobilite zameraný na nákupy*

respondentov sa dominantnými miestami bydliska stali Rajka, Ráb (Győr), Salgótarján a Komárom (s počtom odpovedí 30-10), ale viac respondentov (>5) vyplnilo dotazník aj z maďarských obcí Balassagyarmat, Ózd, Ostrihom (Esztergom), Budapešť (Budapest) a Mosonmagyaróvár.

Na maďarskej strane Ráb (Győr), Komárom a Ostrihom (Esztergom) sú spomínané ako najpopulárnejšie **cezhraničné nákupné destinácie** (150 až 100 zmienok). Budapešť (Budapest), Salgótarján, Sátoraljaújhely a Miskovec (Miskolc) boli tiež spomenuté mnohými respondentmi (medzi 40-50 zmienkami) ako nákupné destinácie. Okrem toho sa spomedzi takmer 40 spomenutých destinácií vyskytli tri ďalšie miesta, kde počet zmienok presiahol 10: Balassagyarmat, Ózd a Kiszvárd. Respondenti s bydliskom v Maďarsku uviedli takmer 25 rôznych nákupných destinácií na Slovensku, z ktorých tri mali od 40 do 50 zmienok: Štúrovo, Komárno a Bratislava. Ďalších sedem miest na Slovensku uviedlo 10 až 20 respondentov: Veľký Meder, Lučenec, Veľký Krtíš, Šahy, Košice, Filákov a Rimavská Sobota.

Obrázok 10: Priestorová štruktúra cezhraničných nákupov

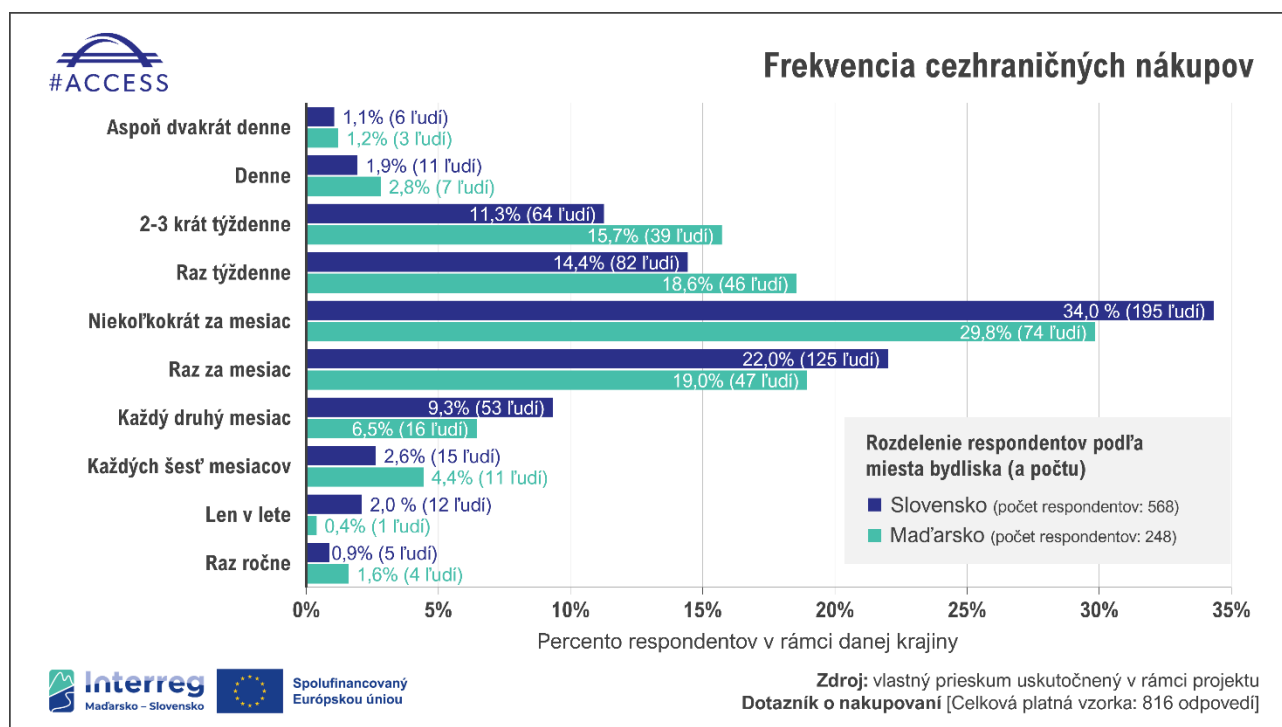

V priestorovej štruktúre cezhraničnej nákupnej mobility dominujú metropolitné oblasti a cezhraničné metropolitné spádové oblasti (predovšetkým: Ráb (Győr), Budapešť (Budapest), Miskovec (Miskolc) a funkčné oblasti Bratislavy), pohraničné mestá s cezhraničnou spádovou oblasťou strednej veľkosti (predovšetkým Sátoraljaújhely, Salgótarján, Balassagyarmat, Ózd) a partnerské mestá a dvojice miest (Komárno a Komárom, Ostrihom (Esztergom) a Štúrovo). Budapešť (Budapest) má najrozsiahlejšiu spádovú oblasť: od Dunajskej Stredy po Filákov priťahuje zákazníkov z mnohých obcí, vrátane tých vzdialenejších od hraníc. Významnú spádovú oblasť majú aj Ráb (Győr) (od Bratislavy po Nové Zámky) a Miskovec (Miskolc) (od Rimavskej Soboty po Košice). Tí, ktorí sa sťahujú z Maďarska na Slovensko, prichádzajú skôr z kratších vzdialeností, uprednostňujú sťahovanie medzi dvojicami miest, na urbanistických osiach, medzi najbližšími mestami, pričom na úrovni obydľí je menšia hustota, pričom malé mestá sú menej postihnuté. Naopak, obyvatelia Slovenska najmä v oblastiach Bratislavy, Rábu (Győr), Komáromu, Ostrihomu (Esztergom)-Štúrova, Balassagyarmat a

Sátoraljaújhely-Bodrogu medziregionálne oblasti tranzitujú do Maďarska aj cez širší, často široký okruh malých sídiel, s nákupnými centrami vyznačenými na mape.

Pokiaľ ide o frekvenciu cezhraničných nákupov (Obrázok 11): najvyšší podiel respondentov prekračuje hranice niekoľkokrát mesačne, aby si nakúpili (bydlisko v Maďarsku: 29,8 %; bydlisko na Slovensku: 34,4 %). Aspoň raz mesačne prekračuje slovensko-maďarskú hranicu kvôli nákupom 82 % obyvateľov Slovenska a 83 % obyvateľov Maďarska. Nízky podiel respondentov prekračuje hranice veľmi často (niekoľkokrát denne, denne) a veľmi zriedkavo (raz za pol roka, v lete, raz ročne). Vzorce mobility sa mierne líšia podľa miesta bydliska, pričom vysoký podiel obyvateľov Slovenska prekračuje hranice niekoľkokrát mesačne, zatiaľ čo obyvatelia Maďarska majú vyšší podiel ciest za nákupmi ako ich slovenskí kolegovia, a to 2 - 3-krát týždenne a raz týždenne.

Obrázok 11: Frekvencia cezhraničných nákupov

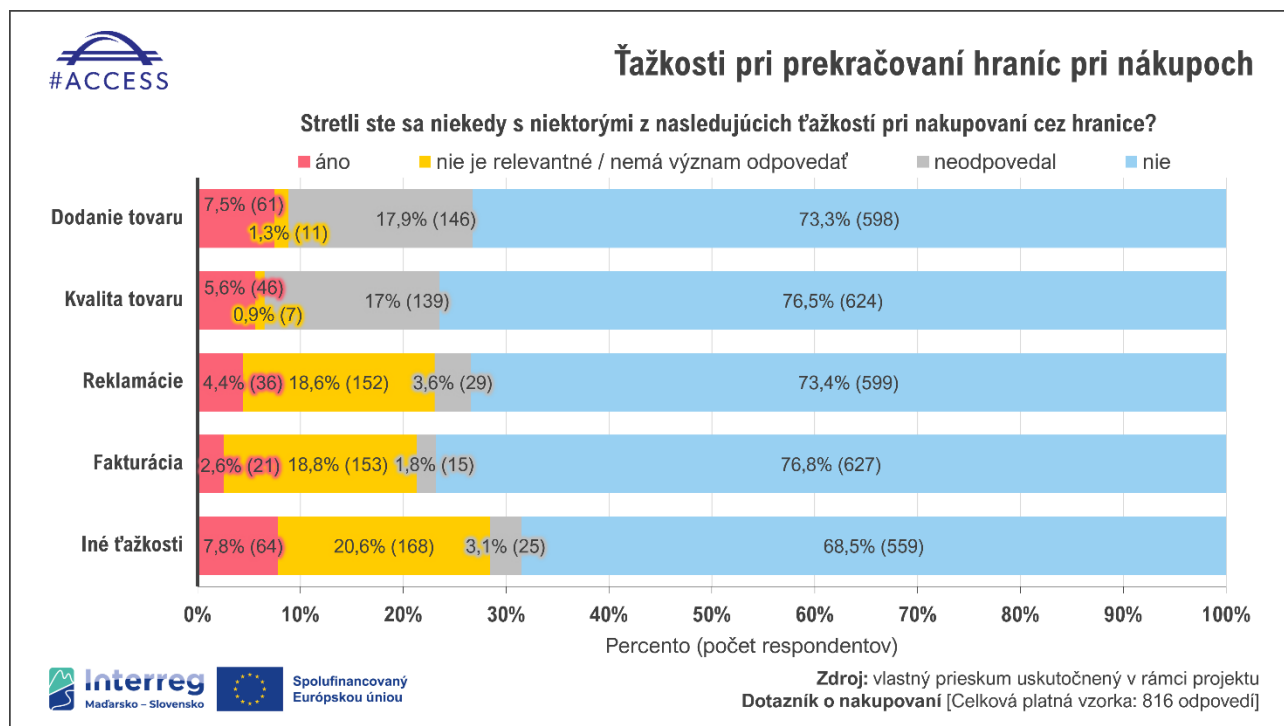
Prekážky mobility v súvislosti s nakupovaním

Skúsenosti tých, ktorí vyplnili dotazník (816 respondentov), naznačujú, že nakupovanie cez hranice si vyžaduje minimálne ťažkosti pre občanov susednej krajiny. Podiel tých, ktorí majú ťažkosti, nepresahuje 10 % v žiadnej z piatich oblastí uvedených v dotazníku (Obrázok 12), pričom najviac problémov spôsobuje preprava tovaru (7,5 %) a iné problémy nezahrnuté v iných kategóriách (7,8 %). Značná časť respondentov neodpovedala na niektoré otázky - najvyšší podiel v položkách "preprava tovaru" a "kvalita tovaru" -, pričom v iných prípadoch bola uvedená odpoveď buď nerelevantná, alebo pre respondenta nepodstatná (tie tvoria kategóriu "nie je významné"). Celkovo možno konštatovať, že prevažná väčšina respondentov (najmenej 68 % v každej kategórii) sa pri nakupovaní v susednej krajine nestretla so žiadnymi problémami.

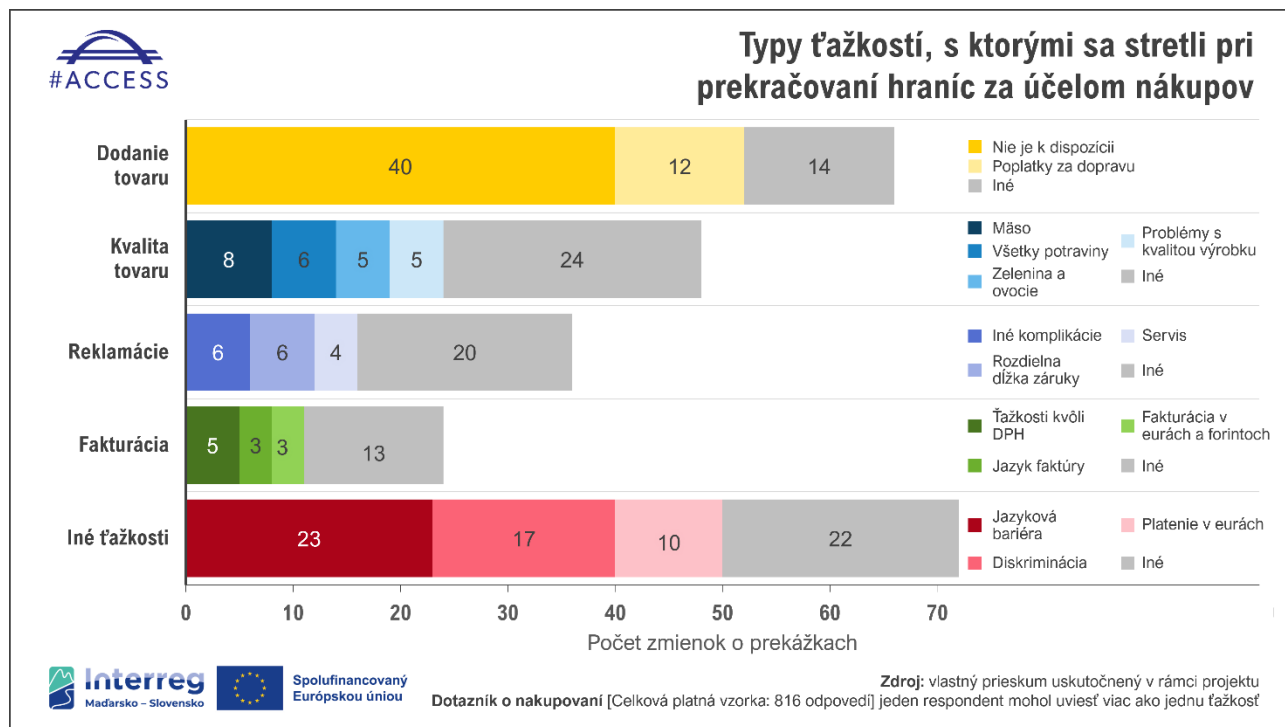
Väčšina **prekážok prepravy tovaru** (66 uvedených prekážok) sa týka nedostatočného medzinárodného doručenia, čo predstavuje 61 % zaregistrovaných prekážok (Obrázok 13). Väčšina obchodov je ochotná doručiť výrobky objednané online len do domácich destinácií, napriek tomu, že majú zastúpenie v oboch krajinách, a náklady na doručenie by boli lacnejšie, ak by sa zvolila

najkratšia cesta (prechod cez hranice). Ak je však doručenie do zahraničia možné, vysoké poštovné náklady odrádzajú spotrebiteľov od realizácie cezhraničného nákupu (18 % prípadov uvedených ako prekážka dopravy). Pri nákupoch na mieste je pre spotrebiteľov pravidelným problémom doručenie výrobku, keďže jediným spôsobom doručenia veľkého nákupu je auto alebo taxík z dôvodu nedostatku verejnej dopravy. Z tohto dôvodu si väčšina respondentov môže dovoliť nakupovať obmedzené množstvá a menšie výrobky (najmä potraviny). Hraničné kontroly počas pandémie COVID19 obmedzili aj cezhraničné nákupy.

Obrázok 12: Ťažkosti pri prekračovaní hraníc pri nákupoch

Obrázok 13: Typy ťažkostí, s ktorými sa stretli pri prekračovaní hraníc za účelom nákupov

Ťažkosti spôsobené kvalitou tovaru (48 zmienok) sa najčastejšie vyskytujú v prípade mäsových výrobkov (17 % prípadov uvedených ako prekážka) a ovocia a zeleniny, ale nezriedka sa vyskytujú aj poruchy výrobkov. Vnímanie kvality potravín a sortimentu sa u jednotlivých osôb líši, ale vo viacerých prípadoch respondentov od cezhraničných nákupov odradili problémy s dátumom spotreby a úmyselný predaj pokazených/chybných výrobkov. Špecifickým prípadom bolo množstevné obmedzenie nákupu základných potravín, ktoré bolo nepríjemné najmä pre tých, ktorí nakupujú potraviny menej často, ale vo väčšom množstve.

36 respondentov uviedlo prekážky súvisiace s **reklamáciami** výrobkov nevyhovujúcej kvality, najčastejšie v dôsledku zložitých a zdĺhavých administratívnych postupov a rôznych záručných/procesných lehôt. Ak sa o opravu výrobkov nepožiada v mieste nákupu, ale v predajni tej istej spoločnosti v inej krajine, servis nie je možný. Okrem toho boli ťažkosťami aj jazykové bariéry, správanie personálu predajne, nedostatočná komunikácia (spätná väzba), strata peňazí pri vrátení tovaru (v dôsledku rozdielneho výmenného kurzu) a potreba uviesť adresu na registráciu reklamácie.

Najčastejšími **ťažkosťami súvisiacimi s fakturáciou** (24 zmienok) boli vystavenie faktúry, rozdiely spôsobené rozdielnymi systémami DPH v oboch krajinách a proces fakturácie (či je výrobok uvedený s DPH alebo bez DPH) (21 % ťažkostí uvedených v rámci tejto témy). Medzi ďalšie nepríjemnosti patrilo jazyk faktúry, mena faktúry, prípadná nesprávna fakturácia a odmietnutie platby kartou.

Keď boli spomenuté **ďalšie problémy**, ktoré sa vyskytli počas nákupu, bolo zaznamenaných 72 ďalších prípadov. Väčšina z nich bola spôsobená jazykovou bariérou (32 %), možnou diskrimináciou (24 %) a používaním inej meny (14 %). Jazykové bariéry zahŕňajú jednojazyčné označenia výrobkov a nedostatočné jazykové znalosti predajného personálu; pokiaľ ide o diskrimináciu (napriek iným jazykovým znalostiam), uvádza sa len používanie úradného jazyka a obmedzenia pre zahraničných zákazníkov (žiadne zľavy na ceny, napr. benzínu); zatiaľ čo v súvislosti s menou sa uvádza používanie rôznych výmenných kurzov. Respondenti namietali aj proti kvantitatívnym obmedzeniam na základné potraviny (ktoré boli v súčasnosti zrušené) a odmietaniu účasti na vernostných programoch. V

druhom prípade nebolo možné zaregistrovať sa so zahraničným telefónnym číslom alebo adresou. Vernostné karty sú platné len v obchodoch v krajine, kde boli vydané, nie pre tú istú spoločnosť v susednej krajine.

4.3 Cezhraničná mobilita pracovnej sily

Hlavným cieľom cezhraničného dotazníka o pracovnej mobilite⁵ v rámci projektu #ACCESS bolo zistiť prekážky, ktorým čelia cezhraniční dochádzajúci. Pochopením skúseností týchto osôb sa projekt snaží navrhnúť riešenia, ktoré uľahčia tok pracovnej sily medzi oboma krajinami, čo v konečnom dôsledku prispeje k hospodárskej integrácii a rastu regiónu. Cieľom dotazníka je získať informácie z prvej ruky od tých, ktorí sa s týmito problémami denne stretávajú.

Prieskum rozdelil dĺžku zamestnania do kategórií menej ako pol roka a viac ako 10 rokov, čo umožnilo komplexnú analýzu toho, ako sa prekážky môžu vyvíjať alebo pretrvávajú v čase.

Prieskum sa zameriava na špecifické ťažkosti, ktorým môžu cezhraniční pracovníci čeliť, vrátane jazykových bariér, administratívnych ťažkostí pri získavaní zamestnania, možného nedostatku verejnej dopravy, prístupu k zdravotníckym službám a neznalosti pravidiel a predpisov hostiteľskej krajiny.

Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu pracovnej sily

Príslušná veľkosť vzorky je 203 osôb. Ďalej je táto vzorka analyzovaná najprv podľa rozdelenia pracovníkov na základe miesta bydliska (Obrázok 14) a potom podľa času dochádzania do zamestnania (Obrázok 15).

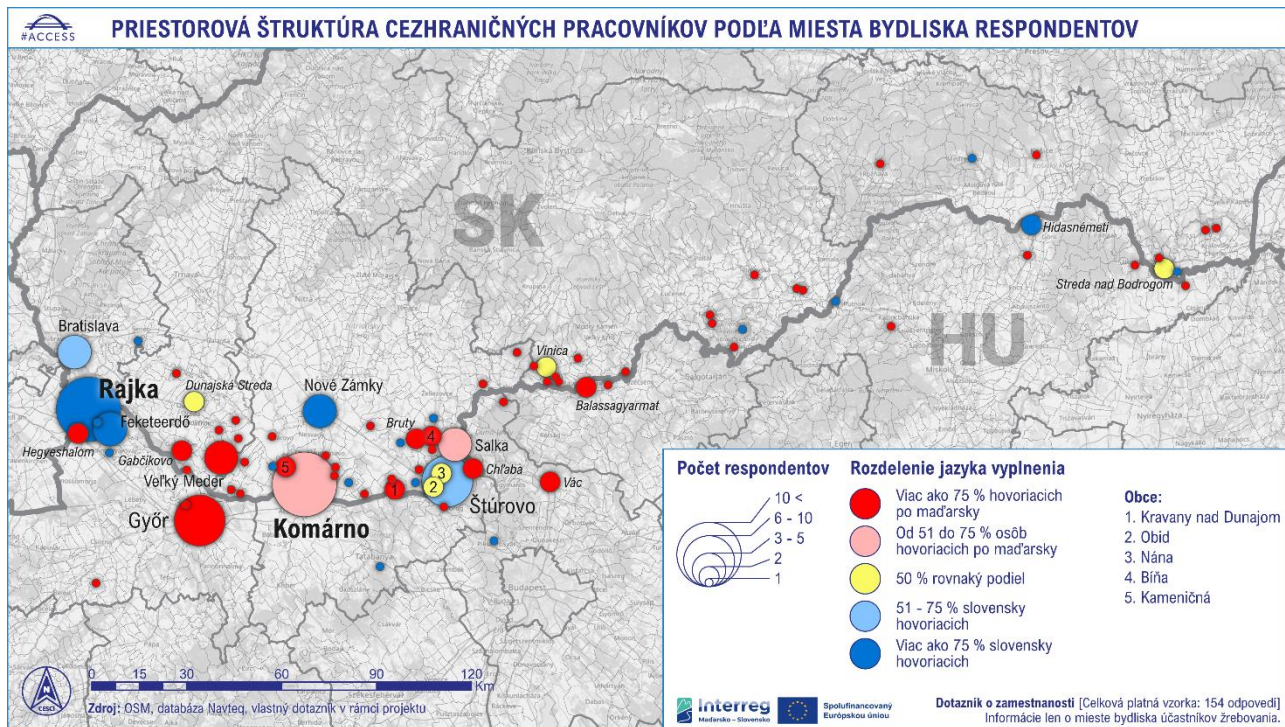
Z **rozdelenia cezhraničných pracovníkov podľa miesta bydliska**⁶ vyplýva, že dve tretiny dochádzajúcich pochádza zo Slovenska (102 osôb, 66,2 % respondentov, ktorí uviedli svoje bydlisko) a jedna tretina z Maďarska (52 osôb, 33,8 %). Najviac respondentov dochádzajúcich za prácou do Maďarska je z Komárna (16 osôb, 15,7 % dochádzajúcich zo Slovenska), Štúrova (8 osôb, 7,8 %) a Veľkého Med'era (4 osoby, 3,9 %). Prevažná väčšina pracovníkov dochádzajúcich zo Slovenska pochádza zo západného pohraničného pásma medzi Bratislavou a Vinicami. Pracovníci zo Slovenska dochádzajú do Maďarska najmä z prihraničnej oblasti Gabčíkovo cez Komárno do Salky, menšia koncentrácia dochádzajúcich je aj v úseku Ipeľ v okolí Vinice. Len 16,7 % dochádzajúcich zo Slovenska pochádza z osady nachádzajúcej sa východne od Vinice.

Mobilita z Maďarska na Slovensko sa čiastočne vyznačuje podobným geografickým rozložením ako v opačnom smere: len 15,4 % dochádzajúcich z Maďarska pochádza z Balassagyarmatu a obcí východne od neho. Len v dvoch obciach uviedlo miesto bydliska viac ako päť respondentov: Rajka (18 respondentov, 34,8 % všetkých dochádzajúcich z Maďarska) a Ráb (Győr) (6 respondentov, 11,5 %). Celkovo (na základe vzorky) sa na cezhraničnej dochádzke za prácou podieľa relatívne málo obcí a miesta bydliska dochádzajúcich sú viac koncentrované: typicky v cezhraničnej aglomerácii Bratislava (Rajka, Feketeerdő, Hegyeshalom), Ráb (Győr) a menej dominantne v cezhraničnej spádovej oblasti Košice s centrom Hidasnémeti.

⁵ Otázky dotazníka nájdete v prílohe: 6.1.c Dotazník zameraný na mobilitu pracovnej sily

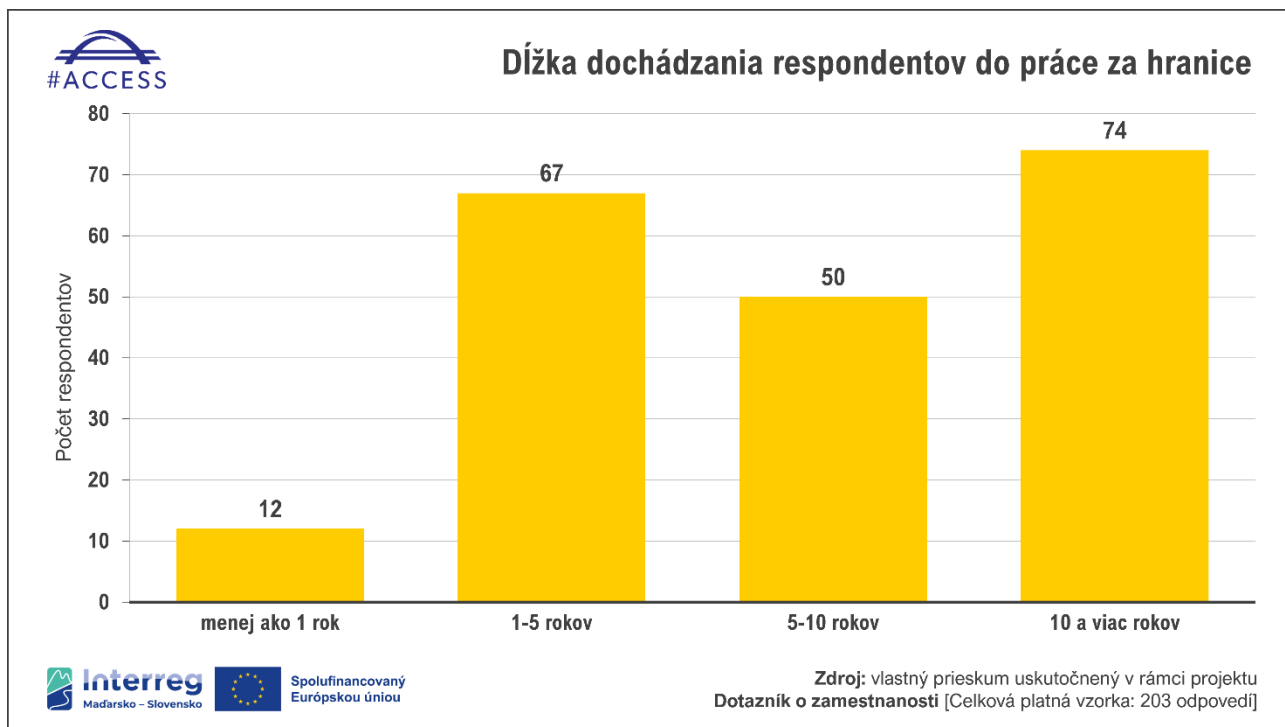
⁶ Informácie o mieste bydliska nie sú k dispozícii pre všetkých, ktorí vyplnili dotazník, tieto informácie poskytli len tí, ktorí sa zúčastnili žrebovania (154 osôb).

Obrázok 14: Priestorová štruktúra cezhraničných pracovníkov podľa miesta bydliska respondentov

Absolútna väčšina dochádzajúcich (64,9 %) vyplnila dotazník v maďarskom jazyku. Materinský jazyk je dôležitým faktorom pri cezhraničnej dochádzke do zamestnania. Okrem Nových Zámok a Štúrova a niekoľkých malých sídiel (kde dotazník v slovenčine vyplnil len malý počet respondentov) je prítomnosť slovensky hovoriacich respondentov dominantná v metropolitných oblastiach Bratislavy a Košíc. Títo pracovníci sa zvyčajne presťahovali zo Slovenska do prihraničných osád v Maďarsku, odkiaľ denne dochádzajú na svoje pracoviská na Slovensku.

Obrázok 15: Dĺžka dochádzania respondentov do práce za hranice

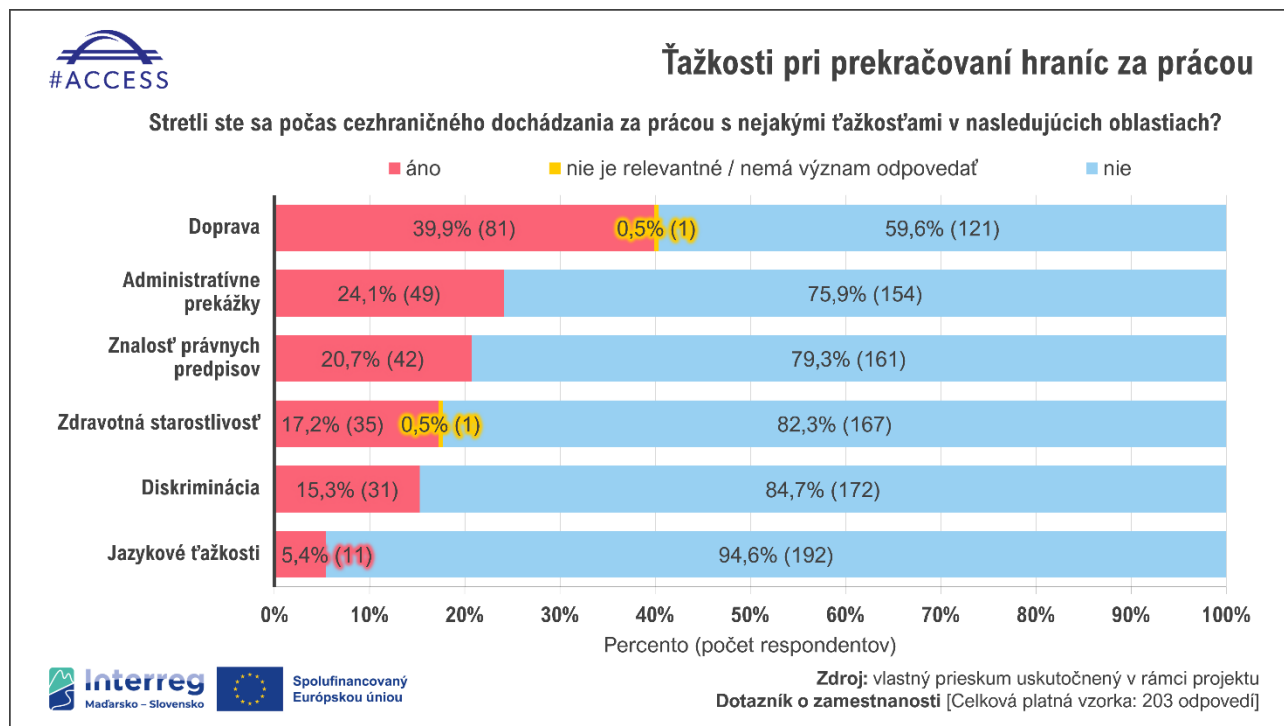

Prevažná väčšina **respondentov** (94,1 %) dochádza za prácou do zahraničia už najmenej rok. Najväčšia skupina respondentov, 36,5 % všetkých respondentov, pracuje na druhej strane hranice dlhodobo, 10 rokov a viac, zatiaľ čo druhá najväčšia skupina, tretina všetkých respondentov, pracuje v susednej krajine 1-5 rokov. Podľa jazyka vyplnenia dotazníka rodení hovoriaci maďarského jazyka pracujú v susednej krajine kratší čas, kým rodení hovoriaci slovenského jazyka tam pracujú dlhšie. Dva najväčšie rozdiely sa zistili v prípade, že v zahraničí pracovali 1-5 rokov (maďarsky: 38,2 %; slovensky: 22,4 %) a v prípade, že v zahraničí pracovali aspoň 10 rokov (slovensky: 44,8 %; maďarsky: 32,4 %).

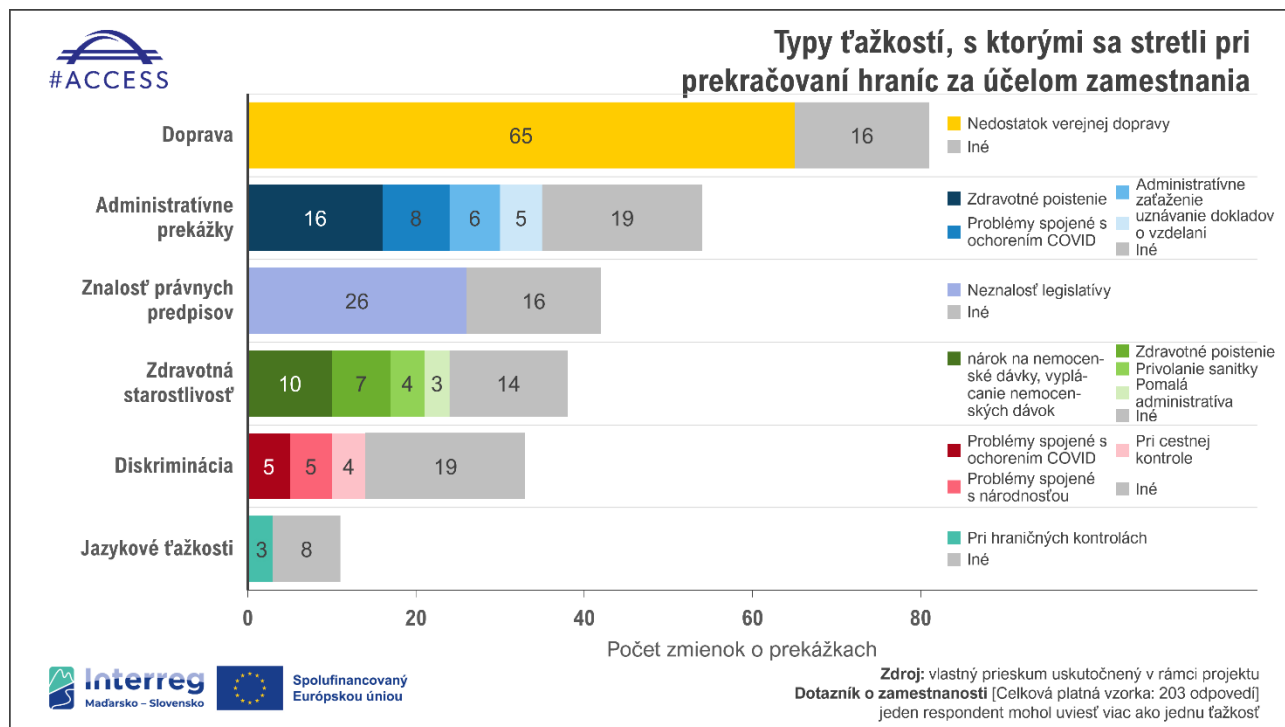
Prekážky mobility pracovnej sily

Bolo identifikovaných šesť tém týkajúcich sa problémov, ktorým čelia ľudia dochádzajúci do práce a z práce (Obrázok 16), pričom žiadna z nich nepresiahla 40 %. Väčšina respondentov (39,9 %) uviedla ťažkosti s dopravou, keďže bez auta by bolo nemožné alebo príliš ťažké dostať sa na pracovisko. Viac ako 20 % sa stretlo s prekážkami súvisiacimi s administratívou na pracovisku (24,1 %), zatiaľ čo ostatní (20,7 %) čelili problémom súvisiacim s nedostatočnými znalosťami týkajúcimi sa právnych predpisov. Jazyková bariéra predstavovala problém len pre 5,4 % respondentov. Je to pravdepodobne spôsobené tým, že väčšina dochádzajúcich do zamestnania nastúpila do práce vo svojom materinskom jazyku.

Obrázok 16: Ťažkosti pri prekračovaní hraníc za prácou

Obrázok 17: Typy ťažkostí, s ktorými sa stretli pri prekračovaní hraníc za účelom zamestnania

Z hľadiska registrovaných prekážok (jeden respondent mohol uviesť viac ako jednu prekážku naraz) bola najčastejšie kritizovaná **doprava** vrátane nedostatočnej verejnej dopravy (Obrázok 17). 80 % pripomienok týkajúcich sa dopravy sa vzťahuje na stav verejnej dopravy, pričom najčastejšie uvádzanými problémami boli nedostatok verejnej dopravy, nedostatočná frekvencia, nekoordinované cestovné poriadky, dlhé čakacie doby a málo zastávok. V dôsledku toho si musia dochádzajúci nájsť individuálny spôsob (auto alebo taxík), ako sa dostať na svoje pracovisko. Najčastejšie spomínané chýbajúce spojenie sa týka maďarskej spádovej oblasti Bratislavy: značný počet respondentov požaduje obnovenie bývalého autobusu 801 medzi Bratislavou a Rajkou (Rajka) a prepojenie ďalších maďarských sídiel (Dunakiliti, Feketeerdő, Mosonmagyaróvár). Okrem verejnej dopravy sa respondenti sťažovali aj na stav ciest, hustotu cestnej siete a uzávierky ciest, ako aj na to, že zamestnávateľ neprepláca svojim zamestnancom medzinárodné cestovné lístky (len vnútroštátne).

Najväčšou **administratívnou** prekážkou je otázka zdravotného poistenia (30 % problémov zaznamenaných v tejto oblasti), keďže na získanie poistenia je potrebná pracovná zmluva. Niektorí respondenti osobitne zdôraznili ťažkosti pri podávaní žiadostí o rodinné prídavky, pobytové karty a osvedčenie o bezúhonnosti, ale zo získaných odpovedí vyplýva, že problémom môže byť aj práca na diaľku (prístup do databázy pracoviska zo zahraničia), začatie podnikania a uznávanie pracovných dokladov, ako aj uznávanie dokladov o vzdelaní. Pokiaľ ide o administratívu, viacerí respondenti zažili ťažkosti len počas pandémie COVID 19, a to najmä v dôsledku zvýšenej administratívnej záťaže spôsobenej obmedzeniami a uzavretím hraníc.

Podobnou problematickou oblasťou je **nedostatočná znalosť právnych predpisov**, pričom respondenti sa stretávajú s ťažkosťami pri výklade právnych pojmov, nedostatkom oficiálnych informácií, nárokom na rodinné prídavky, dvojitém zdanením, pravidlami dopravy, dávkami pre maloletých, nemocenskými dávkami alebo Zákonníkom práce. Mnohí si s problémom mohli poradiť len prostredníctvom svojich kontaktov a informácie poskytované úradmi neboli dostatočné.

Hlavnou prekážkou **zdravotnej starostlivosti** je spojenie s primárnou starostlivosťou (26 % uvádzaných ťažkostí), ale viac respondentov odrádza aj uzavretie zdravotného poistenia, privolanie sanitky (prekročenie hraníc nie je zaručené) a pomalá administratíva. Medzi konkrétne problémy patrila otázka nároku nepľoletých na ošetrovanie (rodič nemá automaticky nárok na bezplatné ošetrovanie), administratívna záťaž a nedostatočné vybavenie zdravotníckych zariadení. Kvôli týmto nejasnostiam sa mnohí respondenti ani nepokúšajú využiť zdravotnícke služby na druhej strane hranice, a tak pre niektorých z nich prekážka ani nebola zistená.

Diskriminácia v zamestnaní je obzvlášť citlivá otázka. 15 % sťažností týkajúcich sa nerovnakého zaobchádzania súviselo s obdobím COVID-19, ďalších 15 % sa týkalo len pôvodu respondenta, ale aj spôsobu vykonávania cestných kontrol alebo jazykových problémov. Ako diskriminačné vnímali aj administratívnu záťaž, drahé výbery hotovosti, sťažený prístup k všeobecným lekárom, výlučné zasielanie dokladov v tuzemsku alebo jednoducho nedostatočne ústretový prístup k zákazníkom.

Jazykové ťažkosti boli najmenej uvádzané ako prekážka zamestnania (celkovo 11), ktorú sťažovatelia vnímali najmä pri vykonávaní hraničných kontrol a vydávaní dokladov (napr. naturalizácia).

Okrem týchto problémových oblastí sa uvádzajú aj **dalšie prekážky, ako sú** straty spôsobené výkyvmi výmenných kurzov, nejasnosť právnych postupov (v prípade cezhraničných pracovníkov), odmietnutie nároku na dávky a neuznanie diplomu v cudzom jazyku ako úradného dokladu preukazujúceho jazykové znalosti.

4.4 Cezhraničná vzdelávacia mobilita

Cezhraničný prístup k vzdelávaniu presahuje rámec povinnej školskej dochádzky, pretože formuje aj myslenie mladých ľudí a pomáha prekonávať kultúrne rozdiely, čím sa stáva účinným nástrojom na zlepšenie cezhraničných vzťahov⁷. Cieľovú skupinu dotazníka tvorili študenti žijúci na Slovensku a študujúci v Maďarsku a študenti žijúci v Maďarsku a študujúci na Slovensku.

V dotazníku sa zisťovali logistické a administratívne prekážky, s ktorými sa študenti stretávajú a ktoré môžu brániť ich akademickému pokroku alebo každodennému dochádzaniu (napríklad problémy s dopravou alebo uznávaním akademických certifikátov). Dotazník bol navrhnutý tak, aby skúmal motivácie, ktoré stoja za mobilitou študentov (používanie jazyka, kvalita vzdelávania, rodinné pohodlie alebo sociálne kontakty), a problémy súvisiace s integráciou a sociálnym začlenením (ťažkosti so začlenením sa alebo prekonávanie jazykových bariér).

Ukážka odpovedí na dotazník zameraný na mobilitu vo vzdelávaní

Dotazník o mobilitu študentov vyplnilo celkovo 65 respondentov. Všetky získané odpovede sa ukázali ako platné. Smer, intenzita a dĺžka trvania tohto typu mobility, ako aj dôvody výberu štúdia v zahraničí sú analyzované nižšie.

Z hľadiska vzdelávacej mobility je v prihraničnom regióne najdôležitejšia dochádzka za prácou zo Slovenska do Maďarska (*Obrázok 18*). Približne 78 % všetkých absolventov škôl, ktorí sa rozhodli navštevovať školu v susednej krajine za účelom vzdelávania, chodí do školy v Maďarsku. Smer na Slovensko je teda pomerne zriedkavý a priestorovo koncentrovaný: na cezhraničné metropolitné

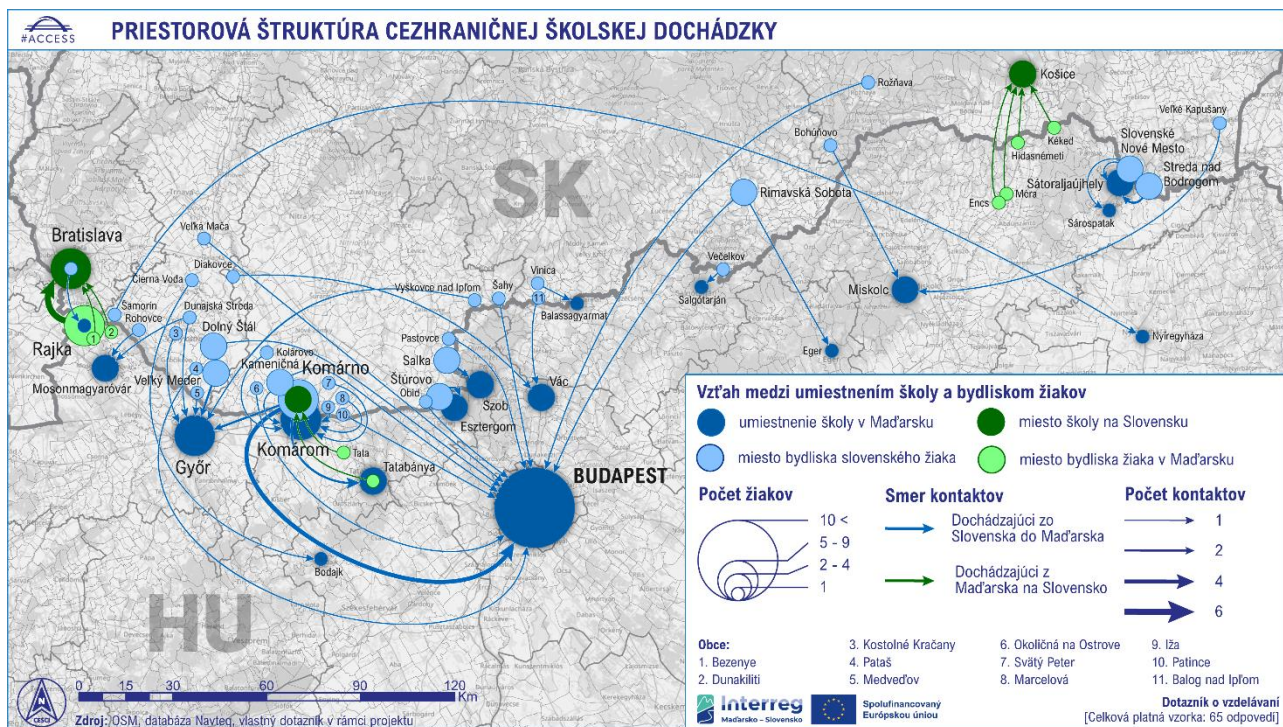
⁷ Otázky dotazníka nájdete v prílohe: 6.1.d Dotazník zameraný na vzdelávaciu mobilitu

oblasti Bratislavy (Rajka, Dunakiliti, Bezenye) pripadá 57 % všetkých študentov s trvalým pobytom v Maďarsku, ktorí študujú na Slovensku. Rajka je toho vynikajúcim príkladom. Ďalšou oblasťou s vysokou mierou cezhraničnej mobility študentov je maďarská spádová oblasť Košíc (Hidasnémeti, Encs, Kéked, Méra): V tejto oblasti býva 29 % všetkých študentov, ktorí prekračujú hranice, aby študovali na Slovensku. Priestorový model mobility študentov charakterizuje prevaha Budapešti (Budapest) a stredne veľkých a veľkých miest s významnou cezhraničnou spádovou oblasťou, ako aj výrazná nerovnováha medzi východom a západom. V pohraničnej zóne medzi Balassagyarmatom a Sátoraljaújhely je intenzita mobility študentov v oboch smeroch veľmi nízka. Vo východnej časti krajiny sú okrem husto osídlených oblastí v povodí Dunaja a Ipeľu významnými lokalitami už len Košice, Sátoraljaújhely, Sárospatak a sídla Horného Bodrogeközu (Felső-Bodrogeköz) na Slovensku. V okolí partnerských miest a veľkých miest sa vytvorili úzke väzby mobility študentov, ktoré často zahŕňajú krátke denné dochádzanie. Naopak, v strednej a čiastočne východnej časti krajiny, v historických regiónoch Boršod (Borsod) a Gemer-Tornaľa (Gömör-Torna), prevláda skôr mobilita na dlhšie vzdialenosti.

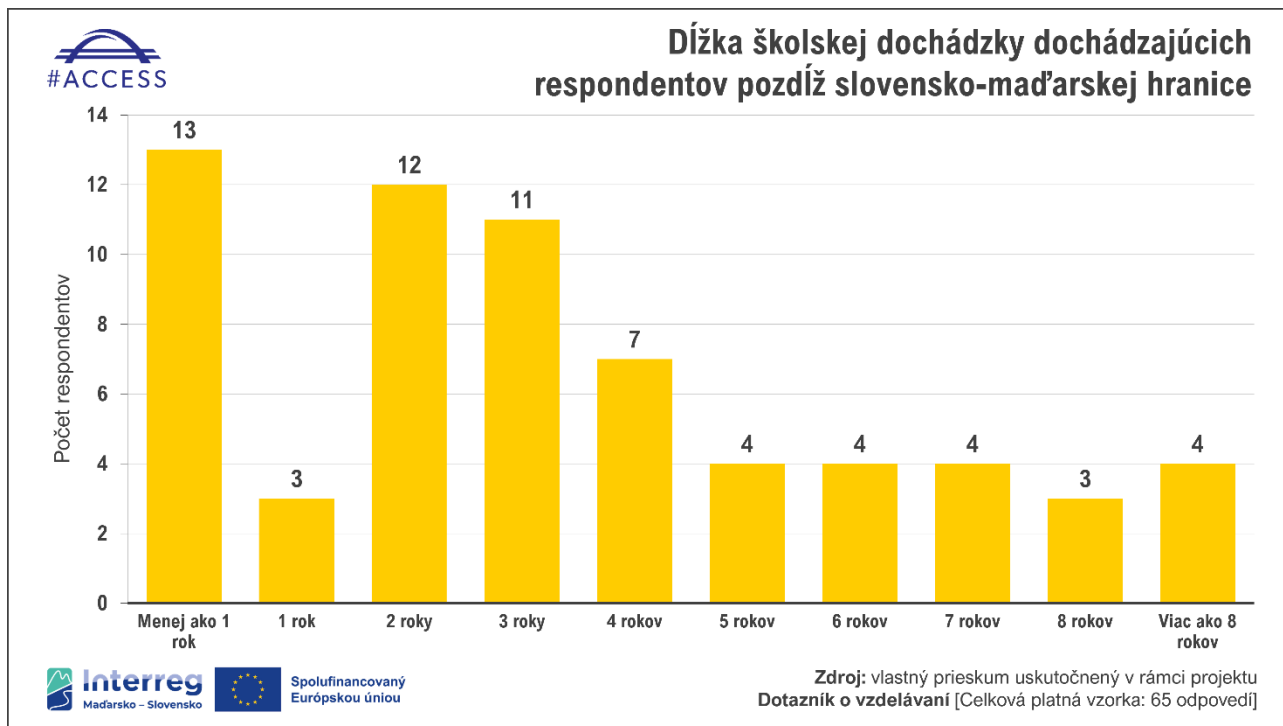
Budapešť (Budapest) (31 %), Ráb (Győr) (16 %), Komárom (10 %) a Sátoraljaújhely (6 %) sú mestá, ktoré si obyvatelia Slovenska najčastejšie vyberajú na pokračovanie v štúdiu v Maďarsku. Až 63 % účastníkov vzdelávacej mobility dochádza do inštitúcie v jednom z týchto štyroch miest. 80 % tvoria tí, ktorí dochádzajú zo Slovenska do školy v západnom pohraničnom regióne, tesne pri Balassagyarmate.

Medzi hlavnými destináciami cezhraničnej mobility vyniká Budapešť (Budapest) svojou širokou ponukou možností odbornej prípravy, pričom respondenti navštevujú najmä univerzity v Budapešti (Budapest). Maďarská spádová oblasť Bratislavy, v ktorej úplne chýbajú školy so slovenským jazykom, láka študentov a žiakov z Maďarska na všetky stupne vzdelávania. Hlavným lákadlom Rábu (Győr) je jeho vysokoškolské vzdelávanie; respondenti pravdepodobne (takmer) bez výnimky navštevujú Univerzitu Istvána Széchenyiho (Széchenyi István Egyetem). V Komárome sú pre respondentov hlavným lákadlom stredné školy s osobitným zameraním na komplexné odborné vzdelávanie. V metropolitnej oblasti Košíc patria medzi hlavné cieľové destinácie študentskej mobility košické vysoké školy.

Obrázok 18: Priestorová štruktúra cezhraničnej školskej dochádzky

Obrázok 19: Dĺžka školskej dochádzky dochádzajúcich respondentov pozdĺž slovensko-maďarskej hranice

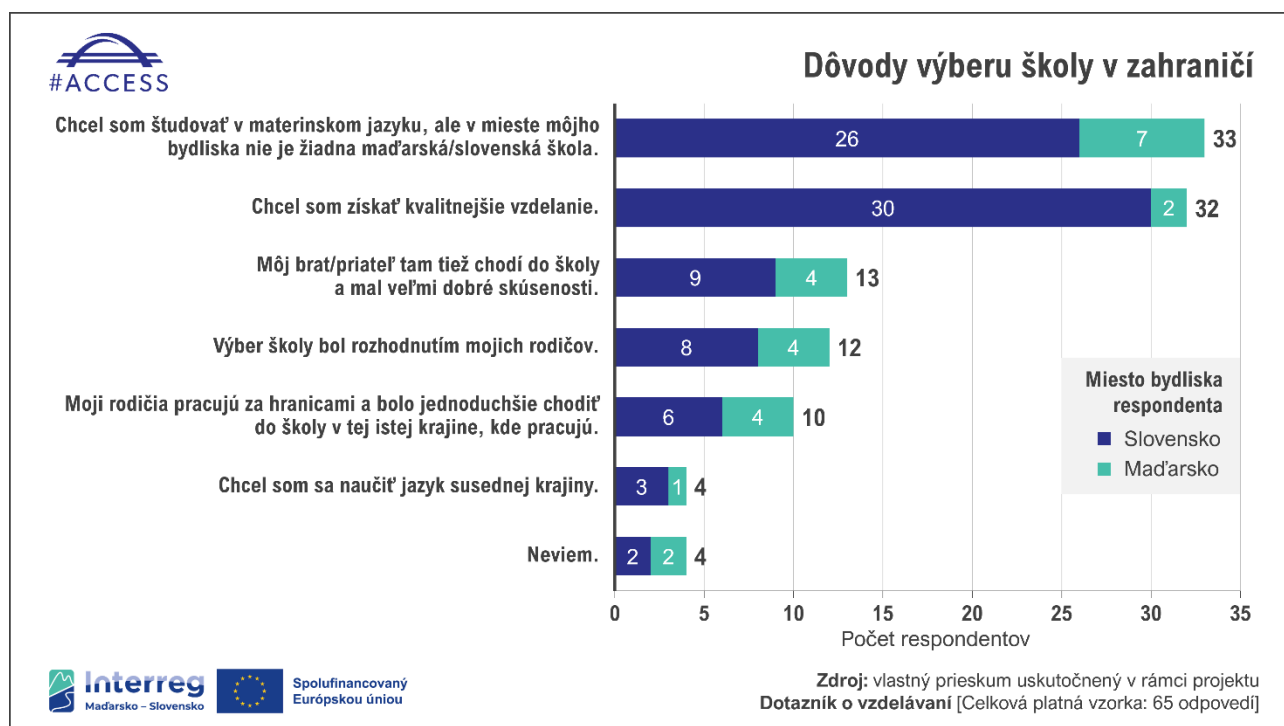
Pokiaľ ide o časové rozpätie cezhraničného dochádzania za vzdelávaním (Obrázok 19) možno pozorovať, že väčšina respondentov navštevuje školu v zahraničí menej ako 1 rok (20 %), 2 (18 %) alebo 3 roky (17 %). Títo študenti spolu tvoria 55 % všetkých respondentov, zatiaľ čo podiel tých, ktorí dochádzajú do zahraničia 5 rokov a viac, je 29 %.

Hlavné motivačné faktory výberu štúdia v inštitúcii na druhej strane hranice (Obrázok 20) sú najmä dostupnosť vzdelávania v materinskom jazyku (31 %) a kvalita vzdelávania (30 %), pričom

ostatné faktory, najmä štúdium v jazyku susednej krajiny, alebo nie sú rozhodujúce pre výber miesta štúdia. Pre rodených hovoriacich maďarského jazyka na Slovensku je hlavným dôvodom slabá znalosť slovenčiny a možnosť vzdelávania v materinskom jazyku. Ako dôvod sa často uvádzajú aj rozdiely v ponuke vzdelávania: často chýba úroveň alebo typ vzdelávania v mieste alebo v blízkom okolí, ktoré by boli pre študentov a rodičov atraktívne (napríklad vysokoškolské vzdelávanie v maďarskom jazyku alebo možnosť umeleckého vzdelávania za hranicami).

Dôvody výberu vzdelávacej inštitúcie podľa miesta bydliska respondentov: medzi mladými ľuďmi žijúcimi na Slovensku je najdôležitejším faktorom kvalita vzdelávania (HU: 8 %; SK: 36 %), zatiaľ čo medzi mladými ľuďmi žijúcimi v Maďarsku a študujúcimi na Slovensku zohráva rozhodujúcu úlohu rodina a skúsenosti priateľov (HU: 17 %; SK: 11 %), pracovisko rodičov (HU: 17 %; SK: 7 %) a voľba rodičov (HU: 17 %; SK: 10 %).

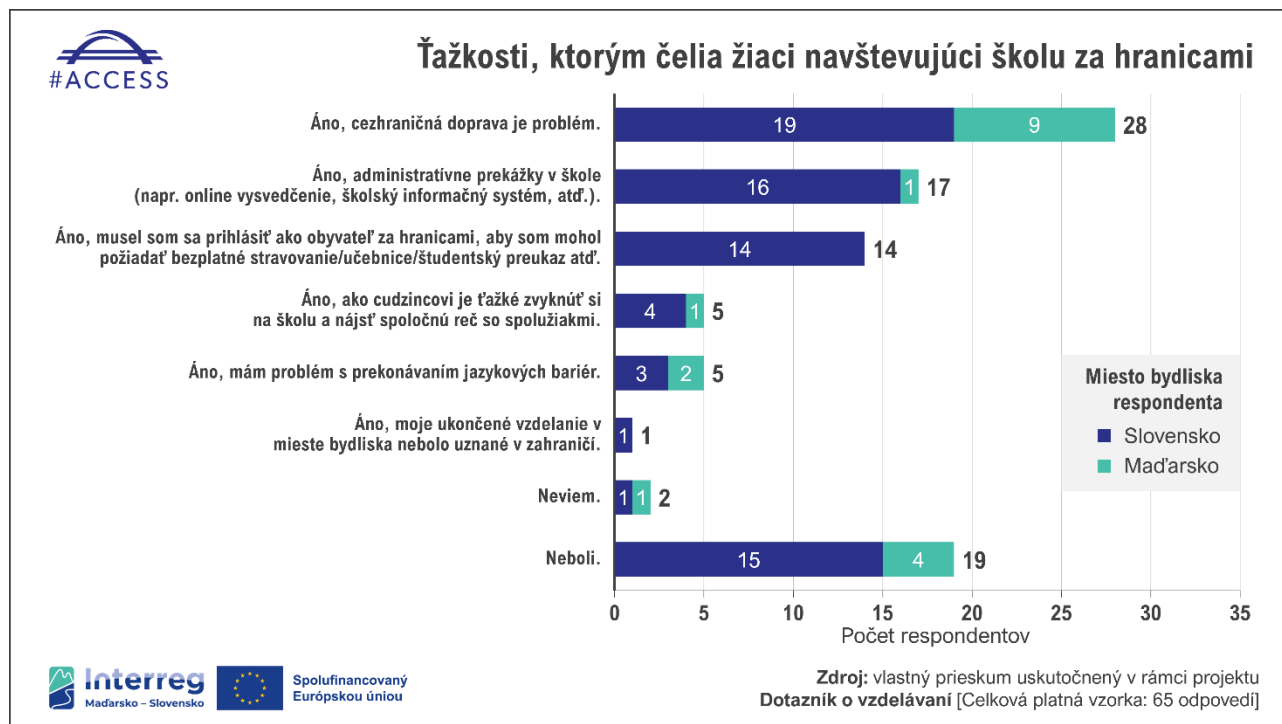
Obrázok 20: Dôvody výberu školy v zahraničí

Prekážky vzdelávacej mobility

43 % (28 %) zo 65 respondentov prieskumu považuje **cezhraničnú dopravu za najväčšiu prekážku pri navštevovaní školy na druhej strane hranice (Obrázok 21)**. Táto prekážka sa ukázala ako najvýraznejšia pre maďarských aj slovenských študentov. Za ňou nasledujú administratívne ťažkosti v škole, ktoré sa týkajú 26 % respondentov. 22 % opýtaných žiakov sa prihlásilo k trvalému pobytu na druhej strane hranice, aby mohli využívať bezplatné opatrenia, ktoré ponúkajú školy (ako je stravovanie, učebnice, žiacky preukaz atď.). Zaradenie sa (8 %), jazykové znalosti (8 %) alebo uznanie predchádzajúceho štúdia (2 %) boli problémom pre menej ako 10 % respondentov, zatiaľ čo 29 % nemalo žiadne problémy.

Obrázok 21: Ťažkosti, ktorým čelia žiaci navštevujúci školu za hranicami

Okrem uvedených prekážok bolo možné spomenúť aj ďalšie, ako napríklad ďalšie nepríjemnosti spojené s ubytovaním na internáte, hraničné kontroly v dôsledku epidémie COVID-19, zdravotné poistenie, vydávanie dokladov, vybavovanie administratívnych postupov a náklady na nostrifikáciu dokladu o vzdelaní, čo tiež predstavovalo pre študentov žijúcich v cezhraničnom regióne ďalšiu záťaž. Medzi špecifické prípady patria technické prekážky, ako napríklad slabý signál domáceho mobilného operátora alebo nedostupnosť online systému školskej správy za hranicami.

4.5 Realizácia cezhraničných projektov

V rámci projektu #ACCESS bol pripravený špeciálny dotazník pre slovensko-maďarských prijímateľov cezhraničných projektov⁸ s cieľom získať komplexnejšie informácie o ťažkostiach a výzvach, s ktorými sa prijímatelia stretávajú. Dotazník sa zameriava na tých, ktorí už získali skúsenosti s cezhraničnou spoluprácou, a umožňuje získať základné poznatky, ktoré môžu usmerniť vývoj a vytvoriť priaznivejšie prostredie pre budúce projekty.

V dotazníku boli respondenti najprv požiadaní, aby uviedli programové obdobia, v ktorých realizovali svoje cezhraničné projekty, a potom sa zamerali na identifikáciu potenciálnych ťažkostí, ktoré sa vyskytli pri realizácii jednotlivých projektov. Otázky ako koordinácia procesov verejného obstarávania, získanie potrebných stavebných a environmentálnych povolení a koordinácia slovenských a maďarských technických projektov poukazujú na procedurálne a regulačné prekážky, ktoré môžu oneskoriť alebo zabrániť realizácii projektov. Okrem toho sa dotazník zaoberá prekážkami, ako je obmedzený prístup k oficiálnym cezhraničným informáciám, problémy pri finančnom vykazovaní a špecifické poruchy spôsobené pandemiou COVID-19.

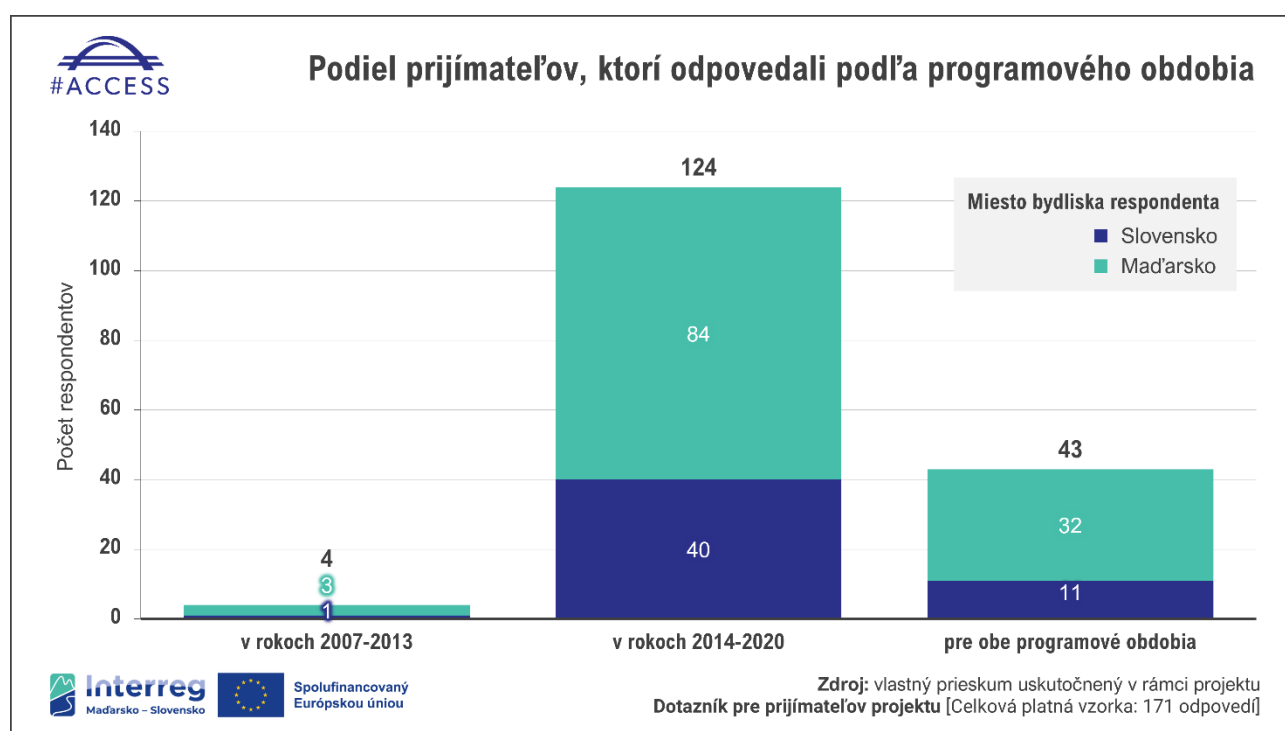
⁸ Otázky dotazníka nájdete v prílohe: 6.1.e Dotazník zameraný na realizáciu cezhraničných projektov

Vzorový dotazník zameraný na realizáciu cezhraničných projektov

Vzorka dotazníka o realizácii cezhraničných projektov pozostáva zo 171 platných odpovedí.

Najvyššie **percento prijímateľov, ktorí odpovedali na** dotazník, sa týkalo programového obdobia 2014 - 2020 (72,5 %), zatiaľ čo na dotazníkovom prieskume sa zúčastnilo veľmi málo **prijímateľov z** programového obdobia 2007 - 2013 (Obrázok 22). Pomerne vysoký podiel (25,1 %) respondentov sa zaujímal o obe programové obdobia, pričom túto kategóriu uviedol každý štvrtý respondent. Z hľadiska jazyka odpovedí v celkovej vzorke prevládajú maďarské odpovede (70 %), zatiaľ čo slovenské odpovede (30 %) sú výrazne pod týmto podielom. Je dôležité poznamenať, že časť obyvateľov s maďarským materinským jazykom na Slovensku vyplnila tento dotazník v maďarčine, takže odpovede neindikujú rozdiely medzi krajinami, ale v podstate jazykové rozdiely.

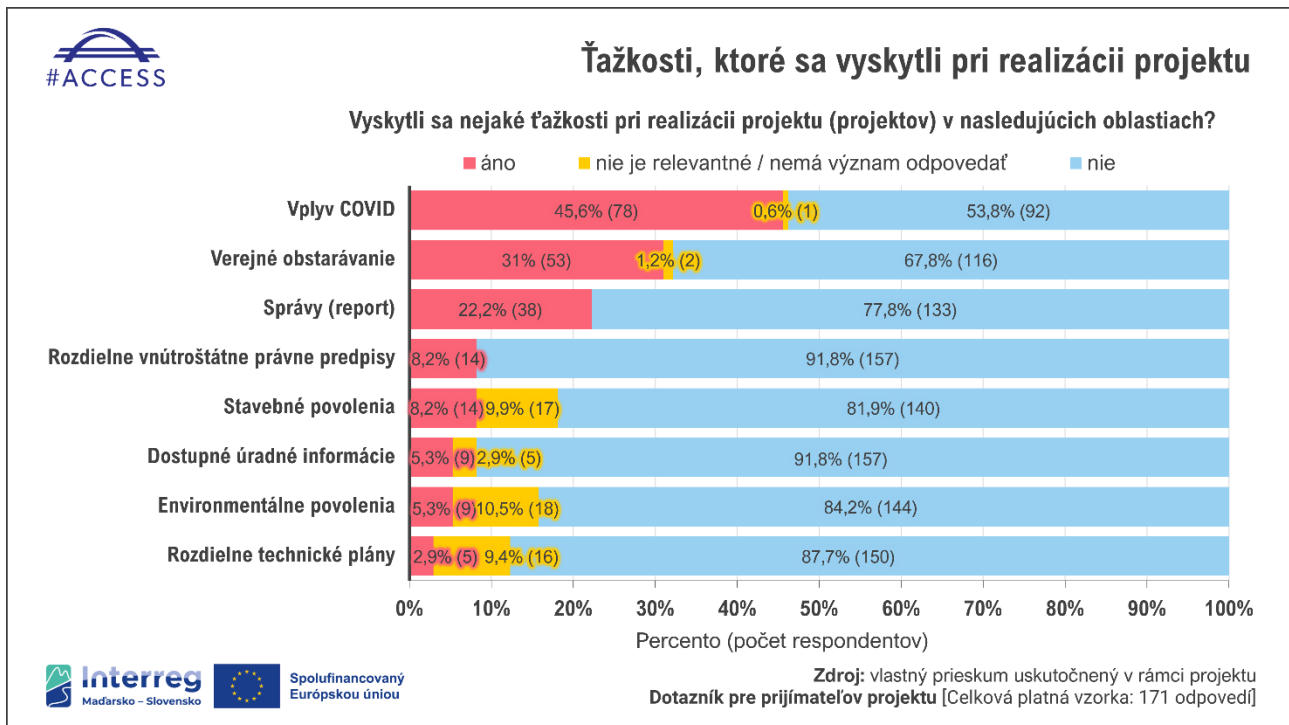
Obrázok 22: Podiel prijímateľov, ktorí odpovedali podľa programového obdobia

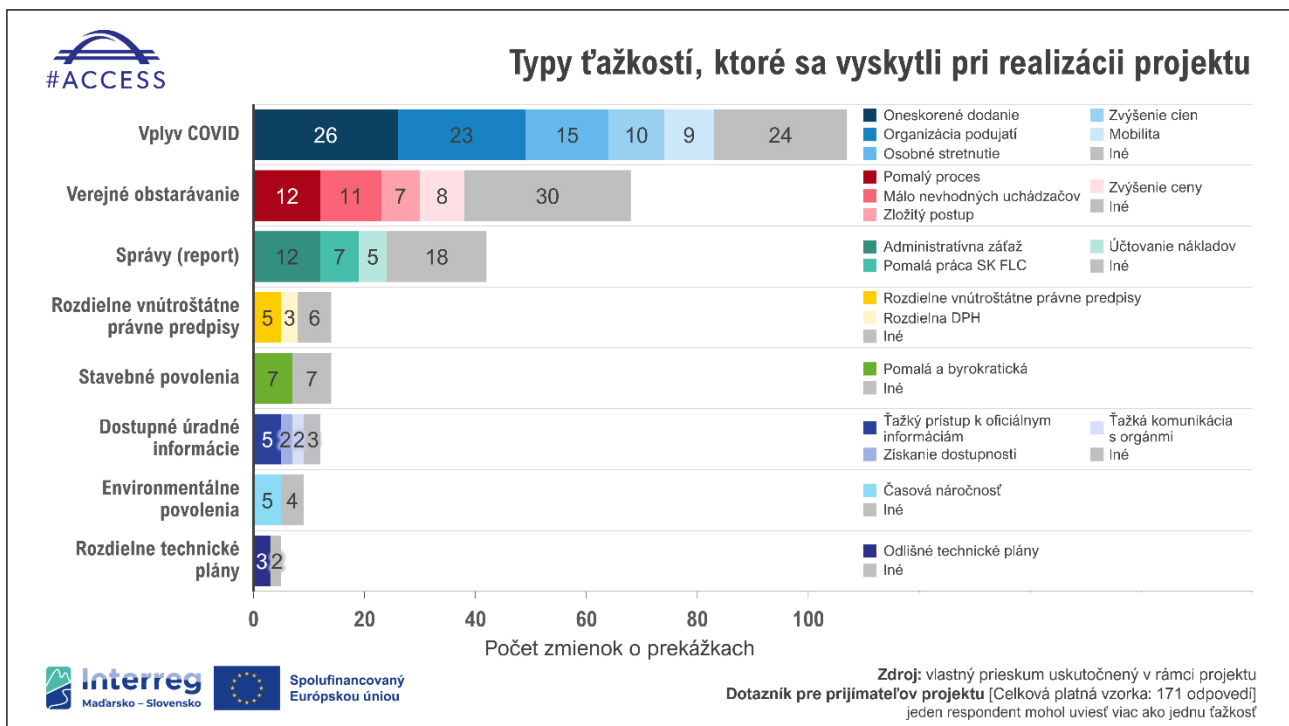
Prekážky cezhraničných projektov

Podľa projektových partnerov, ktorí realizujú projekty, medzi najväčšie prekážky, s ktorými sa stretli počas realizácie projektov, patrí epidémia COVID19 (46 % respondentov), procesy verejného obstarávania (31 %) a predkladanie správ (22 %) (Obrázok 23). Len 8 % respondentov sa stretlo s určitým stupňom ťažkostí v dôsledku rozdielných vnútroštátnych právnych predpisov a stavebných povolení, zatiaľ čo 5 % alebo menej respondentov považovalo za problematické rôzne úradné informácie, environmentálne povolenia a technické plány. Väčšina odpovedí v kategórii "nepochopiteľné" zahŕňala odpovede, ktoré sa netýkali problému (napr. nebol potrebný žiadny technický plán, environmentálne alebo stavebné povolenie). Vo všetkých ôsmich kategóriách sa viac ako polovica projektových partnerov nestretla so žiadnymi prekážkami pri realizácii svojho projektového nápadu.

Obrázok 23: Ťažkosti, ktoré sa vyskytli pri realizácii projektu

Obrázok 24: Typy ťažkostí, ktoré sa vyskytli pri realizácii projektu

Problémy, ktoré predstavoval COVID-19 (107 zmienok), boli spôsobené najmä predĺžením obdobia realizácie projektu (24 % tu zaznamenaných prekážok) a nemožnosťou alebo výraznou zmenou organizácie podujatí (21 %) (Obrázok 24). Tieto dva problémy sa často vyskytovali spoločne, keďže oneskorenie termínov podujatí, ktoré si vyžadovali osobnú prítomnosť, ovplyvnilo aj čas ukončenia projektu. Okrem ťažkostí pri organizácii podujatí predstavovala nemožnosť osobného stretnutia ďalších 9 % uvádzaných prekážok. Okrem toho úspešnosť projektov brzdilo aj zvýšenie

cien, sprísnenie cezhraničnej mobility, spomalenie postupov, zníženie kapacity z dôvodu choroby, nedostatok stavebných materiálov, papierová dokumentácia a znížená účasť.

Verejný obstarávanie, druhá najčastejšie spomínaná prekážka (68 zmienok), bolo spôsobené najmä pomalými postupmi (18 %) a nedostatkom potenciálnych uchádzačov (16 %). Zdlhavé procesy verejného obstarávania predĺžili čas potrebný na realizáciu, čo v niektorých prípadoch ohrozilo aj úspešnú realizáciu projektov. Partnerom sťažilo obstarávanie aj zvýšenie cien a zložitosť postupov, čo niektorých viedlo k využívaniu služieb poradcov v oblasti verejného obstarávania (neúspešne). Niektorí respondenti sa tiež sťažovali na dvojitú kontrolu (ktorá mohla viesť k protichodným rozhodnutiam), rôzne právne požiadavky, sankcie ukladané odborníkom na verejné obstarávanie, problémy s nákupom necertifikovaného zariadenia, nedostatok informácií (týkajúce sa neskorého zverejnenia príručky o verejnom obstarávaní), nedostatočné predfinancovanie na slovenskej strane, drahé tendre, náročné zapojenie podnikov, meniace sa podmienky a podozrenie z obmedzovania hospodárskej súťaže.

Väčšina **prekážok** pri **podávaní správ** (42 zmienok) súvisí s administratívnou záťažou (29 %), oneskorením práce slovenskej FLC (17 %) a zložitosťou účtovania nákladov (12 %). Vzhľadom na byrokratickú povahu procesu vykazovania mnohí túto úlohu zadali externým dodávateľom alebo sa snažili zmierniť administratívnu záťaž prijatím nového kolegu. Ďalšími prekážkami, ktoré niektorí uvádzali, boli nedostatočné predfinancovanie na Slovensku, zložitosť monitorovacieho systému, ťažkopádny kontakt s orgánmi programu (opätovné vykazovanie a dopĺňanie chýbajúcich informácií), nedorozumenia týkajúce sa merateľnosti ukazovateľov a povinná fotodokumentácia.

Prekážky vyplývajúce z rozdielnych vnútroštátnych právnych predpisov (14 zmienok) sú rôznorodé, vrátane rozdielov v sadzbách DPH, poskytovaní údajov, kompetenciách stavebných úradov, postupoch ekonomického účtovníctva, technických plánoch a registračných systémoch vytvorených pri dočasných hraničných kontrolách.

Pokiaľ ide o **stavebné povolenia**, 14 respondentov uviedlo prekážky, z ktorých polovica je spôsobená pomalým a byrokratickým postupom; ďalšie ťažkosti sú spôsobené nepriaznivými rozhodnutiami (zamietnutie udelenia povolenia), pravidlami ochrany pamiatok a nedostatkom predchádzajúcich skúseností.

Pokiaľ ide o **výmenu informácií** (12 zmienok), za problémy sa považovali nedostatočná dostupnosť oficiálnych (štatistických) údajov, komunikácia s verejnými orgánmi (a ich dostupnosť), jazyková bariéra a identifikácia právnej identity rôznych organizácií.

Podobne ako v prípade stavebných povolení, aj získanie **environmentálnych povolení** (9 zmienok) bolo pre projektových partnerov problémom z dôvodu časovej náročnosti a administratívnych postupov. V niektorých prípadoch boli prekážkou potrebných povolení aj odborné nezhody.

Z porúch spôsobených **rôznymi technickými** projektmi ich navrhovatelia uviedli 5. Problémom pri realizácii cezhraničnej infraštruktúry boli rozdiely v technických návrhoch vychádzajúce z právnych predpisov a nariadení oboch krajín. Okrem toho sa líši aj možnosť úpravy plánov: zatiaľ čo v Maďarsku sa práce môžu začať s predbežnými, koncepčnými plánmi - ktoré možno neskôr ľahko zmeniť - na Slovensku je úprava projektovej dokumentácie náročná a menej častá. Väčšina respondentov buď nemusela vypracovať technický projekt, alebo partneri projektu vykonávali projektovanie samostatne v súlade s príslušnými štátnymi právnymi predpismi.

Okrem ôsmich vysvetlených tém mohli respondenti uviesť aj **ďalšie ťažkosti** s podrobnejším vysvetlením. Najčastejšie sa spomínali časovo náročné podávanie správ a oneskorené platby, keďže

časový posun v dosiahnutých výsledkoch brzdil pokrok celého partnerstva. Na slovenskej strane mala negatívny vplyv na organizácie s malým rozpočtom absencia predbežného financovania, čo spôsobilo, že účasť MVO na projekte bola neistá. V niektorých prípadoch bola kapacita ľudských zdrojov partnerov z administratívneho hľadiska nedostatočná, čo v mnohých prípadoch zhoršoval nedostatok skúseností a obmedzený tok informácií medzi partnermi. Okrem toho sa ako ďalšie prekážky uvádzali výkyvy výmenných kurzov, používanie rôznych mien, nedostatky v systéme monitorovania, možná dominancia vedúceho partnera, prísne predpisy o ochrane kultúrneho dedičstva, získavanie úradných dokumentov cez hranice, fakturácia a platby DPH.

5 Zhrnutie výsledkov pokračovania projektu #ACCESS

Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplýva, že obyvatelia pohraničia sa stretli s ťažkosťami vo všetkých položených otázkach, hoci v rôznom pomere, a niektoré z nich majú **právny charakter**. V tejto kapitole sú zhrnuté ťažkosti zistené v prieskume, ktoré by mohli slúžiť ako základ pre pokračovanie projektu #ACCESS.

Jednou z najčastejšie uvádzaných prekážok je nedostatok **verejnej dopravy**. Nové služby, harmonizácia cestovných poriadkov a zjednodušenie prevádzky dopravných prostriedkov by umožnili rozkvet verejnej osobnej dopravy cez hranice. Hoci značný počet respondentov kritizoval stav ciest a hraničných priechodov. Riešenie týchto problémov nie je súčasťou profilu projektu #ACCESS.

Zo získaných odpovedí vyplýva, že v niektorých prípadoch sú pre **prístup k obchodným službám** stanovené určité podmienky (napr. mať preukaz s adresou). Respondenti tiež niekoľkokrát uviedli prekážky, s ktorými sa stretávajú pri bankových transakciách (pôžičky, splátky), nákupe produktov (využívanie zliav alebo odlišné pravidlá týkajúce sa záruk na produkty) a výmene mien (prevod eura na maďarský forint), pričom príčinou problému môže byť jednak právna prekážka, jednak ťažkosti s prístupom k informáciám. S podobnými prekážkami a neistotami sa stretávame pri **vybavovaní úradných formalít** (napr. získanie sociálneho poistenia a dokladov, zisťovanie informácií o právnych predpisoch a nariadeniach obcí atď.). Zo získaných odpovedí vyplýva, že nedostatok informácií o spôsobe riešenia týchto problémov nie je len na úrovni občanov, ale aj na úrovni správnych orgánov.

S problematikou **sociálneho zabezpečenia** úzko súvisia **prekážky zaznamenané v oblasti zdravotnej starostlivosti**, ktoré sa zameriavajú najmä na cezhraničnú liečbu pacientov, cezhraničný pohyb sanitných vozidiel a získavanie lekárskeho potvrdení. Tieto problémy by sa mohli prerokovať a riešiť vytvorením pracovnej skupiny pre zdravotníctvo s komplexným prístupom.

Problémy s jazykovými zručnosťami sú zjavné vo všetkých sledovaných oblastiach. Nedostatok dvojjazyčných nápisov alebo obmedzené používanie jazyka v úradnom styku je niekedy pre ľudí žijúcich v pohraničných oblastiach obrovskou prekážkou. Orgány zodpovedné za úradnú administratívu (úrady, podniky verejných služieb atď.) nie sú v súčasnosti odborne ani jazykovo pripravené na riešenie problémov ľudí, ktorí sa presťahovali za hranice. Jazyk administratívy často spôsobuje ťažkosti aj ľuďom, ktorí ovládajú úradný jazyk, čo ešte sťažuje absencia bezplatných zariadení na výučbu jazykov. To tiež bráni integrácii cudzincov a ich interakcii s miestnou komunitou. Odstránenie týchto prekážok si pravdepodobne vyžiada realizáciu komplexného jazykového balíka (projektu).

Návšteva vzdelávacích inštitúcií v susednej krajine sa v pohraničnom regióne stala bežnou praxou, a aj keď jazykové problémy nebránia študentom v štúdiu, poplatky za štúdium a iné finančné povinnosti, ako aj potreba nostrifikácie dokladov preukazujúcich ich odbornú kvalifikáciu predstavujú pre dotknuté osoby ďalšiu záťaž. Je potrebné zefektívniť časovo náročnú administratívu a súvisiace náklady, čo by mohol projekt #ACCESS umožniť. Prístup do interných databáz niektorých pracovísk a vzdelávacích inštitúcií zo zahraničia nie je z bezpečnostných dôvodov povolený, čo spôsobuje, že pre osoby žijúce za hranicami je problémom **práca na diaľku a diaľkové štúdium** alebo jednoducho prístup k údajom z domova. Hoci projekt #ACCESS nemôže zmeniť tieto vnútorné štruktúry, môže poskytnúť príležitosť na formulovanie jednoduchších technických návrhov.

V kontexte programu Interreg má maďarsko-slovenské pohraničie bohatú históriu, ktorá už viedla k značným inováciám a zníženiu administratívnej záťaže. Projektívni partneri však stále čelia technickým výzvam, ktoré sťažujú dosiahnutie ideálnej **spolupráce**. Patria k nim problémy s platbami DPH (napr. rôzne sadzby DPH), procesy verejného obstarávania (využívanie konzultantov, nedostatok uchádzačov), príprava správ a fotodokumentácie, nedostatočné predbežné financovanie, nevhodné partnerstvo (napr. príliš veľa projektových partnerov, zložité partnerstvo), zložité kontrolné procesy (napr. príliš veľa partnerov, zložité partnerstvo), zložité kontrolné procesy (napr. príliš veľa partnerov, zložité partnerstvo). V mnohých prípadoch partneri nepredpokladajú tieto úskalia pri realizácii projektu, a preto sa odporúča, aby sa potenciálnym žiadateľom poskytla príručka, ktorá ich oboznámi s týmito ťažkosťami, ktoré treba zväžiť. Takáto brožúra by mohla byť vypracovaná v rámci projektu #ACCESS.

Odhaľovanie a pochopenie týchto prekážok bude pokračovať v rámci projektu #ACCESS a bude doplnené o výsledky ďalšieho zberu informácií (rozhovory, workshopy a modul elektronického podávania správ na webovej stránke projektu). Udržiavaním a konsolidáciou výsledného zoznamu prekážok z viacerých zdrojov sa bude počet a témy identifikovaných problémov ďalej spresňovať, kým sa určia konkrétne prekážky a ťažkosti, ktoré sa majú v rámci projektu riešiť.

6 Prílohy

6.1 Dotazníky

6.1.a Dotazník zameraný na mobilitu v mieste bydliska

Cieľom tohto dotazníka je identifikovať prekážky, ktoré bránia cezhraničnému pohybu obyvateľov Slovenska žijúcich v Maďarsku.

Vaše skúsenosti sú kľúčom k zlepšeniu situácie v budúcnosti.

Ďakujeme vám, že ste si našli 15 - 20 minút času na vyplnenie tohto dotazníka!

Vyplnením dotazníka získate nárok na účasť v našej lotérii. Ak na konci dotazníka označíte zúčastniť sa na žrebovaní, budete mať šancu vyhrať rodinnú kúpeľnú permanentku. Spomedzi respondentov, ktorí vyplnia dotazník, vyžrebujeme rodinné kúpeľné lístky do jedných z nasledujúcich kúpeľov: Bábolna, Dunajská Streda, Komárom, Szentendre.

Prvé žrebovanie sa uskutoční 30. novembra 2023 a druhé 31. januára 2024.

Informácie o priebehu a výsledkoch súťaže budú k dispozícii na webovej stránke <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>. Výhercovia budú informovaní samostatne e-mailom.

1) V ktorej z nasledujúcich obcí v Maďarsku žijete?

- Nie je na zozname
- Dunakiliti
- Dunasziget
- Feketerdő
- Gönc
- Göncruszka
- Hegyeshalom
- Hernádszurdok
- Hidasnémeti
- Hídvégardó
- Hollóháza
- Kéked
- Levél
- Mosonmagyaróvár
- Pányok
- Rajka
- Telkibánya
- Tornanádaska
- Tornyosnémeti
- Zsujta

Uved'te osadu, ktorá nie je zahrnutá do klasifikácie

2) V ktorej obci v Maďarsku žijete?

.....
.....

Oficiálne registrovaná adresa v Maďarsku

3) Máte oficiálnu adresu v Maďarsku?

- Nie, mám len slovenskú adresu, ale žijem v Maďarsku.
- Áno, už mám.
- Áno, ale zo Slovenska som sa nepresťahoval (= nie je potrebné vyplniť dotazník)

Pobyt v Maďarsku

4) Kedy ste sa presťahovali do Maďarska?

- Pred rokom 2004
- 2004
- 2005
- 2006
- 2007
- 2008
- 2009
- 2010
- 2011
- 2012
- 2013
- 2014
- 2015
- 2016
- 2017
- 2018
- 2019
- 2020
- 2021
- 2022

5) Koľko ľudí žije vo vašej domácnosti?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9

- 10
- Viac ako 10 osôb

Návyky pri prekračovaní hraníc

6) Ako často a za akým účelom prekračujete maďarsko-slovenské hranice?

	Práca	Štúdium	Nakupovanie	Zábava	Podnikanie	Cestovanie	Návšteva priateľov a rodiny
Denne							
2-3 krát týždenne							
Raz týždenne							
Niekoľkokrát za mesiac							
Raz mesačne							
Každé dva mesiace							
Každých šesť mesiacov							
Len v lete							
Raz ročne							
Nikdy							

7) Prekračujete hranice aj za iným účelom, ako je uvedené vyššie? Ak áno, za akým účelom a ako často?

.....
.....

Cezhraničné prekážky

8) Zažili ste vy alebo niekto z členov vašej domácnosti niektoré z nasledujúcich ťažkostí: **jazykové bariéry**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

9) Stretli ste sa vy alebo niekto žijúci vo vašej domácnosti s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **administratívna záťaž**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

10) Stretli ste sa vy alebo niekto z členov vašej domácnosti s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **nehnutelnosť, kúpa a predaj nehnuteľnosti**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte prosím len "Nie".

.....
.....

11) Stretli ste sa vy alebo niekto z členov vašej domácnosti s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **nedostatky v dopravných službách**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

12) Stretli ste sa vy alebo niekto žijúci vo vašej domácnosti s nasledujúcimi ťažkosťami: **neznalosť maďarských zákonov a pravidiel**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte prosím len "Nie".

.....
.....

13) Stretli ste sa vy alebo niekto z členov vašej domácnosti s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **nedostatok úradných dokladov potrebných na pobyt v Maďarsku**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

14) Zažili ste vy alebo niekto žijúci vo vašej domácnosti nasledujúce ťažkosti: **boli ste potrestaní za nejakú činnosť**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

15) Zažili ste vy alebo niekto vo vašej domácnosti niektoré z nasledujúcich ťažkostí: **prístup k zdravotným službám**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

16) Stretli ste sa vy alebo niekto z členov vašej domácnosti s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: pri **vybavovaní sociálneho zabezpečenia**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

17) Zažili ste vy alebo niekto vo vašej domácnosti niektoré z nasledujúcich ťažkostí: **prístup k vzdelávacím službám**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

18) Stretli ste sa vy alebo niekto z vašej domácnosti s **inými cezhraničnými ťažkosťami**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte prosím len "Nie".

.....
.....

Lotéria

19) Chcete sa zúčastniť na prieskume #ACCESS a súhlasíte so zhromažďovaním a spracovaním vašich osobných údajov spoločnosťou CESCO? *Pred odpoveďou si prečítajte zásady [ochrany osobných údajov](#) a [pravidlá súťaže](#)! Na účasť v súťaži stačí uviesť svoje meno a e-mailovú adresu.*

- Áno, chcem sa zúčastniť súťaže a súhlasím so zaznamenávaním svojich osobných údajov (meno a e-mailová adresa).
- Nechcem sa zúčastniť na žrebovaní. / Nesúhlasím so zaznamenávaním mojich osobných údajov (meno a e-mailová adresa).

Podrobnosti o vstupe do lotérie

20) Vaše meno

.....

21) Vaša e-mailová adresa

.....

Ďakujeme, že ste vyplnili dotazník a prejavili záujem o účasť v súťaži! Výhercovia budú informovaní e-mailom.

6.1.b Dotazník mobility zameraný na nakupovanie

Cieľom tohto dotazníka je identifikovať prekážky, ktoré sťažujú cezhraničné nakupovanie medzi Maďarskom a Slovenskom.

Ďakujeme, že ste si našli 10 minút času na vyplnenie tohto dotazníka!

Vyplnením dotazníka získate nárok na účasť v našej lotérii. Ak na konci dotazníka označíte zúčastniť sa na žrebovaní, budete mať šancu vyhrať jeden z našich rodinných kúpeľných lístkov.

Tí, ktorí vyplnia dotazník, budú zaradení do žrebovania o rodinnú kúpeľnú permanentku do jedných z nasledujúcich kúpeľov: Bábolna, Dunajská Streda, Komárom, Szentendre.

Prvé žrebovanie sa uskutoční 30. novembra 2023 a druhé 31. januára 2024.

Informácie o priebehu a výsledkoch súťaže budú k dispozícii na tomto odkaze: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>.

Výhercovia budú informovaní samostatne e-mailom.

1) Miesto nakupovania

.....
.....

2) Miesto bydliska anketára (krajina)

- Maďarsko
- Slovensko

3) Miesto bydliska anketára (obec)

.....
.....

4) Ako často prekračujete hranice, aby ste nakúpili?

- Aspoň dvakrát denne.
- Raz denne.
- 2-3 krát týždenne.
- Raz týždenne.
- Niekoľkokrát za mesiac.
- Raz mesačne.
- Každé dva mesiace.
- Len v lete.
- Raz ročne.

5) Stretli ste sa niekedy pri nakupovaní v zahraničí s problémami v týchto oblastiach: **kvalita zakúpeného tovaru**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide.

.....
.....

6) Stretli ste sa niekedy pri cezhraničných nákupoch s niektorým z nasledujúcich problémov: **fakturácia**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide!

.....
.....

7) Stretli ste sa niekedy pri cezhraničných nákupoch s niektorým z nasledujúcich problémov: **preprava zakúpeného tovaru cez hranice**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide!

.....
.....

8) Stretli ste sa niekedy pri cezhraničných nákupoch s niektorým z nasledujúcich problémov: **reklamácie po nákupe**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide!

.....
.....

- 9) Stretli ste sa niekedy s **inými ťažkosťami** pri nakupovaní v zahraničí, ktoré ste **ešte neuviedli**?
Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide!

.....
.....

6.1.c Dotazník zameraný na mobilitu pracovnej sily

Cieľom tohto dotazníka je identifikovať prekážky, ktoré bránia cezhraničnej dochádzke pracovníkov medzi Maďarskom a Slovenskom.

Vaše skúsenosti sú kľúčom k zlepšeniu situácie v budúcnosti.

Ďakujeme, že ste si našli 10 minút času na vyplnenie tohto dotazníka!

Vyplnením dotazníka získate nárok na účasť v našej lotérii. Ak na konci dotazníka označíte zúčastniť sa na žrebovaní, budete mať šancu vyhrať jednu z rodinných vstupeniek do kúpeľov. Vstupenky do kúpeľov môžete použiť na vstup do nasledujúcich kúpeľov: Bábolna, Dunajská Streda, Komárom, Szentendre.

Prvé žrebovanie sa uskutoční 30. novembra 2023 a druhé 31. januára 2024.

Informácie o priebehu a výsledkoch súťaže budú k dispozícii na webovej stránke <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>. Výhercovia budú informovaní samostatne e-mailom.

- 1) Ako dlho pracujete na druhej strane hranice?

- Menej ako šesť mesiacov
- na šesť mesiacov
- 1 rok
- 2 roky
- 3 roky
- 4 roky
- 5 rokov
- 6 rokov
- 7 rokov
- 8 rokov
- 9 rokov
- 10 rokov
- Už viac ako 10 rokov.

- 2) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do práce s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **jazykové ťažkosti**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 3) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do zamestnania s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **administratívne záležitosti súvisiace so zamestnaním**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 4) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do práce s týmito ťažkosťami: **nedostatok dopravných služieb**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 5) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do práce s nasledujúcimi ťažkosťami: **neznalosť maďarskej/slovenskej legislatívy**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte prosím len "Nie".

.....
.....

- 6) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do zamestnania s týmito ťažkosťami: **problémy so zdravotnou starostlivosťou**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 7) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do práce s niektorými z nasledujúcich ťažkostí: **diskriminácia zo strany úradov na druhej strane hranice z dôvodu vášho statusu cudzinca**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 8) Stretli ste sa počas cezhraničného dochádzania do práce s **nejakými inými problémami**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

6.1.d Dotazník zameraný na mobilitu vo vzdelávaní

Cieľom tohto dotazníka je zistiť, aké prekážky sťažujú študentom dochádzanie za štúdium cez maďarsko-slovenské hranice. Teraz máte šancu pomôcť uľahčiť si dochádzanie do školy na druhej strane hranice a pomôcť aj ostatným!

Ďakujeme, že ste venovali 10 minút svojho života vyplneniu tohto dotazníka!

Ak máte viac ako 18 rokov, vyplnením dotazníka sa môžete zapojiť do našej lotérie. Ak na konci dotazníka označíte zúčastniť sa na žrebovaní, budete mať šancu vyhrať jeden z našich rodinných kúpeľných lístkov.

Tí, ktorí vyplnia dotazník, budú zaradení do žrebovania o rodinnú kúpeľnú permanentku do jedných z nasledujúcich kúpeľov: Bábolna, Dunajská Streda, Komárom, Szentendre.

Prvé žrebovanie sa uskutoční 30. novembra 2023 a druhé 31. januára 2024.

Informácie o priebehu a výsledkoch súťaže budú k dispozícii na tomto odkaze: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>.

Výhercovia budú informovaní samostatne e-mailom.

1) Kde sa nachádza vaša škola? (krajina)

- Maďarsko
- Slovensko

2) Kde sa nachádza vaša škola? (obec)

.....
.....

3) V ktorej obci žijete?

.....
.....

4) Koľko máte rokov?

- Ešte nemám 10 rokov.
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- Mám viac ako 22 rokov.

5) Ako dlho chodíte do školy v zahraničí (v inej krajine ako v krajine vášho bydliska)?

- Menej ako 1 rok .
- 1 rok
- 2 roky

- 3 roky
- 4 roky
- 5 rokov
- 6 rokov
- 7 rokov
- 8 rokov
- Už viac ako 8 rokov.

6) Prečo ste si vybrali školu v zahraničí (v inej krajine, ako je krajina vášho bydliska)?

- Chcela som študovať v materinskom jazyku, ale v mieste môjho bydliska nie je žiadna maďarská/slovenská škola.
- Chcel som sa naučiť jazyk susednej krajiny.
- Chcel som sa zúčastniť na kvalitnejšom vzdelávaní.
- Moji rodičia dochádzajú za prácou cez hranice a bolo jednoduchšie chodiť do školy v tej istej krajine, kde pracujú.
- Chodí tam aj môj brat/priateľ a má veľmi dobré skúsenosti.
- Rodičia sa rozhodli, že by som tam mal ísť.
- Neviem.

7) Boli nejaké iné dôvody, prečo ste sa rozhodli ísť študovať do zahraničia?

.....
.....

8) Stretli ste sa s ťažkosťami v dôsledku štúdia na druhej strane hranice?

- Áno, ako pre cudzinca je ťažké zvyknúť si na školu a nájsť spoločný hlas so spolužiakmi.
- Áno, mám problém porozumieť jazyku.
- Áno, cezhraničná doprava je problém.
- Áno, musel som sa zaregistrovať ako obyvateľ na druhej strane hranice, aby som mohol/mohla stravovať bezplatne v školskej jedálni/mal nárok na učebnice /študentský preukaz atď.
- Áno, moje štúdium ukončené na škole v mieste môjho bydliska nebolo uznané vzdelávacou inštitúciou v zahraničí.
- Áno, administratívne problémy v škole (napr. online vysvedčenie, prístup k školskému informačnému systému atď.)
- Neboli.
- Neviem.

9) Mali ste okrem uvedených ťažkostí pri štúdiu na druhej strane hranice aj iné?

.....
.....

6.1.e Dotazník zameraný na realizáciu cezhraničných projektov

Cieľom tohto dotazníka je identifikovať prekážky, ktoré bránia realizácii maďarsko-slovenských cezhraničných projektov.

Vaše skúsenosti sú kľúčom k zlepšeniu situácie v budúcnosti.

Ďakujeme vám, že ste si našli 10 minút času na vyplnenie tohto dotazníka!

Vyplnením dotazníka získate nárok na účasť v našej lotérii. Ak na konci dotazníka označíte zúčastniť sa na žrebovaní, budete mať šancu vyhrať jeden z našich rodinných kúpeľných lístkov.

Tí, ktorí vyplnia dotazník, budú zaradení do žrebovania o rodinnú kúpeľnú permanentku do jedných z nasledujúcich kúpeľov: Bábolna, Dunajská Streda, Komárom, Szentendre.

Prvé žrebovanie sa uskutoční 30. novembra 2023 a druhé 31. januára 2024.

Informácie o priebehu a výsledkoch súťaže budú k dispozícii na tomto odkaze: <https://hu-sk.eu/hu/access-kerdoivezes/>.

Výhercovia budú informovaní samostatne e-mailom.

1) V ktorom programovom období ste realizovali projekt?

- 2007-2013.
- 2014-2020.
- V oboch programových obdobiach.

2) Vyskytli sa nejaké ťažkosti pri realizácii projektu (projektov) v tejto oblasti: **verejné obstarávanie**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

3) Vyskytli sa nejaké ťažkosti pri realizácii projektu (projektov) v týchto oblastiach: **získanie stavebného povolenia**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

4) Vyskytli sa nejaké ťažkosti pri realizácii projektu (projektov) v týchto oblastiach: **získanie environmentálnych povolení**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide.

.....
.....

5) Vyskytli sa nejaké ťažkosti pri realizácii projektu (projektov) v týchto oblastiach: **rozdielely medzi maďarskými a slovenskými technickými plánmi**? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte prosím len "Nie".

.....
.....

- 6) Stretli ste sa s nejakými ťažkosťami pri realizácii projektu (projektov) v tejto oblasti: **dostupnosť oficiálnych informácií na druhej strane hranice** (na úrovni štátnych a regionálnych orgánov)? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 7) Vyskytli sa nejaké ťažkosti pri **vykazovaní zdrojov použitých** počas realizácie projektu (projektov)? Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 8) Vyskytli sa pri realizácii projektu (projektov) nejaké **problémy vyplývajúce z epidémie COVID?** Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 9) Vyskytli sa pri realizácii projektu (projektov) nejaké ťažkosti v týchto oblastiach: **Rozdiely vo vnútroštátnych právnych predpisoch relevantných pre tému projektu?** Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

- 10) Vyskytli sa pri realizácii projektu (projektov) nejaké **iné ťažkosti?** Ak áno, vysvetlite, o aký problém ide. Ak nie, napíšte len "Nie".

.....
.....

6.2 Miesta priamych dopytov

6.2.1 Letákové stránky (nakupovanie)

- Maďarsko
 - Balassagyarmat (TESCO Hipermarket Balassagyarmat)
 - Encs (SPAR Encs)
 - Ostrihom (Esztergom) (Praktiker Esztergom)
 - Ostrihom (Esztergom) (Hypermarket TESCO Esztergom)
 - Ráb (Győr) (ETO Park)
 - Ráb (Győr) (Praktiker Győr)
 - Kazincbarcika (TESCO Hypermarket Kazincbarcika)
 - Komárom (TESCO Hypermarket Komárom)
 - Mosonmagyaróvár (Hypermarket TESCO Mosonmagyaróvár)
 - Ózd (TESCO Hypermarket Ózd)
 - Salgótarján (SPAR Salgótarján)
 - Salgótarján (Hypermarket TESCO Salgótarján)
 - Sátoraljaújhely (Hypermarket TESCO Sátoraljaújhely)
 - Szécsény (SPAR Szécsény)
- Slovensko
 - Šahy (Billa)
 - Šahy (Lidl)
 - Pokladňa (Aupark)
 - Pokladňa (Cassovia)
 - Košice (Galéria)
 - Kráľovský Chlmec (TESCO)
 - Lučenec (Kaufland)
 - Lučenec (Stop Shop)
 - Lučenec (TESCO)
 - Veľký Krtíš (Billa)
 - Veľký Krtíš (Kaufland)
 - Veľký Krtíš (Lidl)
 - Veľký Krtíš (Stop Shop)
 - Nitra (Mlyny)
 - Bratislava (Aupark)
 - Bratislava (Avion Shopping Park)
 - Bratislava (Bory Mall)
 - Bratislava (IKEA)
 - Rožňava (TESCO)
 - Moldava nad Bodvou (Lidl)
 - Trebišov (Kaufland)
 - Trebišov (Lidl)
 - Vráble (Lidl)
 - Vráble (TESCO)

6.2.2 CBRM (CBRM)⁹

- Osobná distribúcia letákov
 - Abaújvár
 - Bódvasilas
 - Büttös
 - Feketeerdő
 - Gönc
 - Göncruszka
 - Hernádszurdok
 - Hidasnémeti
 - Hídvégardó
 - Kéked
 - Komjáti
 - Mosonmagyaróvár
 - Pányok
 - Rajka
 - Telkibánya
 - Tornyosnémeti
 - Zsujta
- Distribúcia letákov v kancelárii
 - Bezenye
 - Hegyeshalom
 - Hollóháza
 - Levél
- Zdieľanie letákov (len online)
 - Dunakiliti
 - Dunasziget

⁹ Okrem distribúcie letákov viaceré obce sprístupnili digitálne verzie letákov aj online na svojich webových stránkach.

6.3 Vizualne prvky používané na propagáciu

Kreatívy v maďarčine použité na popularizáciu	Kreatívy v slovenčine použité na popularizáciu
<p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>	<p>CHCELI BY SME, ABY sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>
<p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>	<p>CHCELI BY SME, ABY sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>
<p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>	<p>CHCELI BY SME, ABY sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>

Kreatívy v maďarčine použité na popularizáciu

SZERETNÉM, HA...

könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Kreatívy v slovenčine použité na popularizáciu

CHCELI BY SME, ABY

sa ulahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

könnyebben tudnám az ügyeimet intézni a határ mentén.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

vybavovanie záležitosti pozdĺž hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

könnyebben vállalhatnék munkát a határ túloldalán is.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

práca na druhej strane hranice bola dostupnejšia.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Kreatívy v maďarčine použité na popularizáciu

SZERETNÉM, HA...

a határ túloldalán is problémamentesen tudnék vásárolni.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Kreatívy v slovenčine použité na popularizáciu

CHCELI BY SME, ABY

nakupovanie na druhej strane hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

a határ túloldalán is problémamentesen tudnék vásárolni.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

nakupovanie na druhej strane hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

študovanie na druhej strane hranice bolo pre naše deti jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA